

Rikosmyönteisyys ja roadman-ilmiö nuorten rikosseuraamusasiakkaiden asenteissa

Annemari Auer, Larissa Lehmusvirta

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Rikosmyönteisyys ja roadman-ilmiö nuorten rikosseuraamus- asiakkaiden asenteissa

Annemari Auer, Larissa Lehmusvirta
Sosionomi, rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Lokakuu 2022

Annemari Auer, Larissa Lehmusvirta

Rikosmyönteisyys ja roadman-ilmio nuorten rikosseuraamusasiakkaiden asenteissa

Vuosi 2022 Sivumäärä 63

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää nuorten 18-25-vuotiaiden rikosseuraamusasiakkaiden näkemyksiä rikosmyönteisten asenteiden syntyperästä. Opinnäytetyön tilaajana oli Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto (Hey). Haastateltavat valikoituivat useamman kriteerin perusteella. Haastateltavia oli yhteensä kymmenen ja mukana oli miehiä, naisia, kantasuomalaisia ja etnisen taustan omaavia henkilöitä. Kuusi haastateltavista suoritti yhdyskuntaseuraamusta ja neljä oli haastatteluhetkellä Jokelan vankilassa tutkintavankeina.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, joka toteutettiin teemahaastatteluina alkuvuodesta 2022. Opinnäytetyön tutkimus nojaa kriminologian oppimisteoriaan. Varsinainen tutkimuskysymyksemme on: Mitkä tekijät vaikuttavat rikosseuraamusasiakkaiden omien kokemusten mukaan heidän rikosmyönteisten ajatusten syntyyn. Tutkimuskysymykset jaettiin neljään pääkategoriaan, jotka olivat sosioekonomiset lähtökohdat, musiikki ja muoti, media ja julkkisrikolliset sekä asenteet päihteitä kohtaan. Lisäksi haastateltavilta kysyttiin, miten he ovat itse päätyneet rikosseuraamusasiakkaiden. Mediaksi luokiteltiin lehdet, tv, radio ja sosiaalinen media, mutta ei esimerkiksi videopelejä. Opinnäytetyön haastatteluaineiston analysoinnissa käytettiin sisälönanalyysia.

Tulosten perusteella nuoret ottavat eniten vaikutteita ja oppia rikosmyönteiseen ajatteluun musiikista ja musiikkivideoista, sekä sosiaalisen median kautta välittyvistä asenteista. Suurin motivoiva tekijä nuorten rikosmyönteisten asenteiden taustalla oli rahan ansainta ja sitä kautta saavutettava varallisuus. Kaveripiirillä ja päihteillä oli vaikutusta rikosten tekemisen taustalla. Tulokset toivat näkyväksi yhteiskunnallisen eriarvoistumisen vaurauden näkökulmasta ja medialukutaidon puutteellisuuden. Jatkotutkimusehdotuksena olisi tarpeellista selvittää sosiaalisen median vaikutusten nuorten rikosmyönteisten ajattelun taustalla. Arvokeskustelun lisääminen peruskouluihin olisi välttämätöntä ja sitä kautta nuorten haastaminen pohtimaan minkälainen on hyvä elämä ja minkälaisista asioista onnellisuus lopulta syntyy.

Asiasanat: oppimisteoria, nuorisokulttuuri, rikollisuus, katukulttuuri, media

Annemari Auer, Larissa Lehmusvirta

Criminal affirmativeness and the 'roadman' phenomenon in the attitudes of young criminal sanctions' clients

Year 2022 Pages 63

The purpose of this thesis was to explore the personal views of young people aged 18-25 on the origin of pro-crime attitudes or affirmativeness. The thesis was commissioned by the Helsinki Community Sanction Office (Hey). Interviewees were selected based on more than one criteria. There were ten interviewees in total consisting of both men and women, with Finnish citizenship and persons of ethnic background. Six of the interviewees were serving community sanctions and four were in Jokela prison as remand prisoners at the time of their interview.

The thesis is a qualitative study conducted as thematic interviews in early 2022. The thesis research relies on the theory of learning in criminology. Our actual research question is: What factors, according to their own experiences, influence the emergence of their pro-criminal thoughts. The research questions were divided into four main categories, which were socio-economic basics, music and fashion, media and celebrity offenders, and attitudes towards substance abuse. In addition, interviewees were asked how they themselves ended up as criminal sanction clients. As media, we categorized magazines, TV, radio and social media, but not video games, for example. Each interview was analysed using qualitative content analysis.

Based on the results, young people were most influenced and learned about pro-crime thinking from music and music videos, as well as attitudes transmitted through social media. The main motivating factor behind young people's pro-crime attitudes was money making and wealth attained through it. The circle of friends and substance abuse played a part in the background of committing crimes. The results brought to prominence social inequality from a prosperity perspective and a lack of media literacy. As a proposal for further research, the author's consider it necessary to investigate the impact of social media behind young people's pro-crime thinking. In addition, adding a value debate to comprehensive schools would be essential and, therefore, to challenge young people to consider what a good life is like and what kind of things happiness ultimately emerges from.

Keywords: differential association theory, youth culture, crime, street culture, media

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Toimintaympäristöjen esittely	8
3	Yhteiskunnalliset lähtökohdat	9
3.1	Nuorisokulttuuri ja nuorisotutkimus	10
3.2	Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuuden kehitys	11
3.3	Kriittinen medialukutaito	12
3.4	Roadman-ilmiö.....	14
4	Tietoperustana oppimisteoria	15
4.1	Nuorten rikosmyönteiset asenteet.....	17
4.2	Vertaisryhmä oppimislähteenä	19
4.3	Mediat oppimisen kanavana	20
5	Tutkimuksen toteutus	21
5.1	Laadullinen tutkimus	23
5.2	Teemahaastattelu.....	24
5.3	Aineistoanalyysi	26
5.4	Eettiset näkökulmat	27
6	Tulokset	28
6.1	Sosioekonominen tausta.....	28
6.2	Rikollinen käyttäytyminen	31
6.3	Median ja musiikin vaikutus rikosmyönteiseen ajatteluun	35
6.4	Roadman-ilmiö ja gangsta rap.....	38
6.5	Päihteet	41
7	Johtopäätökset	43
7.1	Raha, maine ja kauniit naiset	44
7.2	Kapinointi normeja vastaan	45
7.3	Kun kerran kaveritkin.....	47
7.4	Paheellinen gangsta rap.....	48
8	Pohdinta	49
8.1	Opinnäytetyöprosessi	49
8.2	Kehitysehdotukset ja jatkotutkimusaiheet	52
	Lähteet.....	54

Kytille terkkui ne voi mua aina seuraa
Ku vielä Mersun merkki koristaa mun keulaa
Ja taskus Waltheri, ainoa tanssipartneri
Eikä vielä pysäytä mitkää muutkaa kalterit
Vittuun kytät kunnes kuolema koittaa
Minä vastaan virkavalta, kumpikohan voittaa?
Elite teidän lapsuuden glittereis ja kiillois
Mä elin mun omani, kattokaa mun viilto
Emmä aio häpee vaik ei huomista sit olisi
Puen Rolexin käteen, mitä täst sit opinki

(E.R.N.P., Bulle & Taisto Tapulist: Niinku Huomist Ei Tulis)

1 Johdanto

Mediassa on muutaman viimeisen vuoden aikana julkaistu useita uutisointeja nuorison väkival-
lasta, nuorten jengeistä ja rikollisuudesta. Median kautta on piirtynyt kuva nuorten lisäänty-
västä pahoinvoinnista ja sen ilmenemisestä myös rikollisin käyttäytymismuodoin. Samaan ai-
kaan kuluttajille on saatavilla enemmän kuin koskaan niin kutsuttua true crime -viihdettä. Te-
levisio, kirjallisuus ja muut kanavat tarjoavat tosielämän rikollisuuteen pohjautuvia sarjoja,
kirjoja, podcasteja ja muuta ajanvietettä. Tietyt musiikin alagenret, kuten gangsta rap, tuot-
tavat tietoisesti rikollisuutta ihannoivaa lyriikkaa ja kuvastoa ja voivat luoda samalla normi- ja
kontrollivastaisuuteen kannustavia asenteita, mikä näkyy esimerkiksi virkamiesvastaisuutena ja
piittaamattomuutena lakeja kohtaan. Rikosseuraamusalan ammattilaisina, ainakin tulevina sel-
laisina, meitä kiinnostaa se, mitkä asiat vaikuttavat rikosmyönteiseen ajatteluun ja mistä nuo-
ret ottavat vaikutteita kulttuuriinsa. Opinnäytetyömme aineisto kerättiin haastattelemalla nuo-
ria 18-25-vuotiaita rikosseuraamusasiakkaita sekä yhdyskuntaseuraamuksissa että vankilassa.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia nuorisokulttuurissa ilmeneviä rikosmyönteisiä ajattelu-
malleja rikosseuraamusasiakkaiden keskuudessa. Tarkoituksena oli löytää mahdollisesti yhte-
neväisiä ideologioita, joita nuoret ottavat osaksi nuorisokulttuuria median, musiikin tai esimer-
kiksi muodin vaikutuksesta. Tavoitteena oli tunnistaa nuorten rikosseuraamusasiakkaiden sel-
laisia arvoja ja asenteita, jotka ilmenevät rikosmyönteisenä ajatteluna. Esimerkiksi otimme
roadman-ilmion, joka on nähtävissä enenevässä määrin ainakin tyyllillisesti myös suomalaisessa
katukuvassa. Roadman on brittiläinen termi kadunkulkijasta, joka ansaitsee elantonsa teke-
mällä rikoksia. Ilmiön taustalla on alkuperäisesti ajatus huumeiden ja aseiden ihannoinnista.
Ulkoisesti asennetta ilmenetään vaatteilla, joihin kuuluu niin sanottu jengityyli: näyttävät ko-
rut, huppari, kallis toppaliivi ja tietyn merkkiset tennarit sekä rap-musiikilla, joiden sanoitukset
kertovat rikollisesta elämäntyylistä.

2 Toimintaympäristöjen esittely

Opinnäytetyön tilaajana oli Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto. Osa teemahaastatteluista toteutettiin Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston nuorille 18-25 -vuotiaille rikosseuraamusasiakkaille ja osa haastatteluista toteutettiin Jokelan vankilassa, jossa toinen opinnäytetyömme tekijöistä työskentelee. Myös Jokelan vankilassa haastatteluun osallistuvat nuoret vangit olivat iältään 18-25-vuotiaita.

Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston (Hey) uudet toimistotilat valmistuivat kesällä 2022 Helsingin vankilan kupeeseen Sörnäisiin. Hey:ssä työskentelee 36 työntekijää ammattinimikkeillä rikosseuraamusesimies ja rikosseuraamustyöntekijä. Lisäksi yksikössä työskentelee henkilöitä hallinnon tehtävissä sekä assistentteina. Työn kelpoisuusvaatimuksena on sosionomi (AMK) tai muu soveltuva korkeakoulututkinto. Yhdyskuntaseuraamuksista säädetään laissa: Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 400/2015.

Tuomioistuimen tuomitsemat yhdyskuntaseuraamukset toimeenpannaan yhdyskuntaseuraamustoimistoissa. Erilaisia työmuotoja yhdyskuntaseuraamustoimistossa ovat yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus, nuorten ehdollisen vankeuden valvonta, nuorisorangaistus sekä ehdonalaisen vapauden valvonta. Lisäksi yhdyskuntaseuraamustoimistossa tehdään syyttäjien ja tuomioistuinten pyynnöstä seuraamusselvityksiä sekä Helsingin toimipisteessä lisäksi siviiliarviointejä eli siviilistä vankilaan lähtevien rangaistusajan suunnitelmia ja laitossijoittelua. (Rikosseuraamuslaitos 2021.)

Työskentelyn tavoitteena on motivoivan keskustelun menetelmin asiakkaiden uusintarikollisuuden ehkäisy ja syrjäytymiskehityksen katkaiseminen sekä yhteiskuntaan kiinnittäminen. Asia-kaskunnasta suurin osa on päihdeongelmaisia, joten päihdetyön puheeksi otto, arviointi, motiivointi ja retkahdusten käsittely ovat myös iso osa työnkuva. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon lisäksi yks-toimistoissa tehdään ohjelmatyötä esimerkiksi liikenneturvallisuuden lisäämiseksi, seksuaalirikollisuuden uusimisen ehkäisemiseksi tai suuttumuksenhallintaan liittyen. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa työskennellään neljässä eri rikosseuraamusesimiehen johtamassa tiimissä, joita ovat yhdyskuntapalvelu-, ehdonalaisen vapauden valvonta-, siviiliarviointi- sekä nuorisotiimi.

Jokelan vankila on 84-paikkainen suljettu laitos Tuusulan kunnassa ja siihen kuuluu lisäksi 40-paikkainen avovankilaosasto. Jokelan suljettuun vankilaan sijoitetaan pääosin tutkintavankeja, mutta osa vangeista on rangaistusvankeja. Avovankilaosastolle sijoitetaan rangaistusvankeja sekä sakon muuntorangaistusta suorittavia vankeja. Vankilassa työskentelee noin 90 henkilöä, joista valtaosa valvonnan ja vanginkuljetuksen parissa. Suljetussa vankilassa on mahdollista suorittaa ammatillisiin opintoihin ja työelämään valmentava Valma-koulutus ja vankilan työtoiminnassa tehdään pakkaus- ja kokoonpanotöitä sekä vaatehuoltoa. Lisäksi kuntouttava ryhmätoiminta sisältää päihteiden ongelmakäyttäjille suunnatun Antiriippuvuudet-kurssin sekä

väkivaltaa käyttäneille suunnatun Suuttumuksen hallinta -kurssin ja yksilöohjelmana toteutettavan VKM eli Viisi keskustelua -muutoksesta (uudelta nimeltään RMK eli Rikosseuraamuslaitoksen motivoivat keskustelut). Jokelan vankilan avovankilaosaston vangit voivat tehdä vankilassa keittiö, piha- ja puutöitä. Avovankilaosastolta on myös mahdollisuus käydä vankilan ulkopuolella koulussa ja siviilitöissä, mikäli edellytykset täyttyvät. (Rikosseuraamuslaitos 2021.)

Opinnäytetyön aiheena oli selvittää mistä nuoret rikosseuraamusasiakkaat ottavat vaikutteita rikosmyönteiseen ajatteluun ja sitä kautta pohtia minkälaisin ennaltaehkäisevin keinoin voitaisiin ohjata nuoria välttämään seuraamuksia ja toisaalta minkälaisin keinoin rikosseuraamusasiakkaita voitaisiin valmentaa rikoksettomaan elämään. Mielestämme opinnäytetyömme nostaa hyvin esille arvokeskustelun ja medialukutaidon tärkeyden ennaltaehkäisevästi nuorten keskuudessa. Osaltaan myös rajojen asettaminen, kuuleminen eli kiinnostus siitä miten nuorella menee, sekä hyvän elämän mallin nostaminen keskustelujen aiheeksi voisi lieventää ongelmakäyttäytymistä sekä normi- ja kontrollivastaisuutta nuorten asenteissa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yhdyskuntaseuraamuksissa ja vankiloissa tällaista kuntouttavaa työtettä käytetään toki jo paljonkin esimerkiksi ohjelmatyön sekä motivoivien keskusteluiden sisältönä.

3 Yhteiskunnalliset lähtökohdat

Nykypäivän nuori voi kuulua useaan eri alakulttuuriin. Yhteiskunta on monikulttuuristumassa ja moniarvoistumassa, joka näkyy monimuotoisessa ja ennen näkemättömän kirjavassa nuorisokulttuurissa. Informaatioteknologian läpimurto on johtanut alakulttuurien räjähdysmäiseen globalisoitumiseen, pirstaloitumiseen ja kaupallistumiseen.

Opinnäytetyömme yhteiskunnallisena taustana on nuorisokulttuuri ja nuorisotutkimus sekä nuorten rikollisuus ja syrjäytyminen. Suomessa nuorisokulttuurin tutkimus on verrattain uutta, sillä nuoriso eroteltiin omaksi käsitteeksi vasta 1950-luvun jälkeen (Hänninen 2006, 65). Yhteiskunnassa nuoriso koetaan yleensä joko tulevaisuuden toivona tai uhkana säännöille ja normeille. Toisaalta nuorison tehtävän onkin ravistella yhteiskunnassa vallalla olevia käsityksiä ja kapinoida edellisten sukupolvien määrittelemiä muotteja vastaan. (Puuronen 2006, 15.)

Käsitlemme hieman myös kriittisen medialukutaidon teemaa, sillä ilmiötä lähestytään tarkastelemalla, miten mediat vaikuttavat nuorten oman kokemuksen mukaan heidän - osalla mahdollisesti rikosmyönteisiin - asenteisiinsa. Avaamme myös roadman-ilmiön käsitettä, sillä ilmiö on Suomessa verrattain uusi. Aiheesta löytyy vielä melko vähäisesti suomalaista kirjallisuutta, mutta siitä on julkaistu jonkin verran kansainvälisiä artikkeleita.

3.1 Nuorisokulttuuri ja nuorisotutkimus

Kuva nuorisosta muuttuu koko ajan. 1900-luvun alkupuoliskolla yhteiskunnan muuttumisen ehtoja tarkastelleet yhteiskuntatieteilijät toivoivat, että nuoriso uudistaisi yhteiskuntaa ja kulttuuria. Kasvatussosiologian klassikon Karl Mannerheimin mukaan nuorilla on tuore kontakti yhteiskuntaan - ja he kykenevät kritisoimaan ja muuttamaan sitä. Yhteiskunnan ja kulttuurin muuttuminen on itsestään selvää nuorille, kun vanhempien sukupolvien edustajat voivat kokea muutoksen uhkaavana ja pelottavana. Nuoriso on eri tutkimuksissa näyttäytynyt joko yhteiskunnan valoisana tulevaisuutena tai ongelmana. (Puuronen 2006, 15.)

Ennen 1950-lukua Suomessa oli ollut lähinnä lastenkulttuuria sekä aikuisten ajanvietettä ja taidetta, mutta nuorisoa ei erillisenä käsitteenä voi oikeastaan katsoa olleen olemassa. Uudet ja omituisenakin pidetyt nuorisokulttuurin ilmiöt saapuivat Suomeen monen mutkan kautta. Populaarikulttuurin ja nuorisokulttuurin pohja rakentui laajemmassa määrin 1950- ja 60-luvuilla, kun toisen maailmansodan jälkeen viihde muuttui Suomessakin kansainvälisemmäksi ja USA-vetoisemmaksi. Sodan jälkeen syntyneet ikäluokat nousivat esiin uudenlaisena sukupolvena, jonka verrattain epäyhtenäinen joukko nuoria omasi enemmän mahdollisuuksia ja halua kuluttamiseen ja identiteetin luomiseen sen kautta. (Hänninen 2006, 65.)

Nuorison ja nuoruuden historia on suomalaisessa yhteiskuntatieteellisissä nuorisotutkimuksissa kuvattu useimmiten hyvin lyhyeksi. 1950-luvulta alkanut äänilevyteollisuus ja kevyen musiikin kulutuksen kasvu synnyttivät nuorisokulttuurin ja nuorison eriytyneenä yhteiskunnallisena ryhmänä. Nuoret on kuitenkin huomioitu erillisenä ryhmänä esimerkiksi lainsäädännössä jo 1300-luvulla ja nuoruudesta on tullut selvästi erottuva elämänvaihe viimeisimmän sadan vuoden aikana. (Puuronen 2006, 23.)

Ensimmäisiä nuorisotutkimuksia tehtiin USA:ssa 1920-luvulla Chicagon yliopiston sosiologian laitoksella. Tutkimuksen kohteina olivat nuorisojengit kaupunkikulttuurin lieveilmiöinä. Koulukunnan merkittävimpänä nuorisotutkimuksena pidetään Frederic. M. Thrasherin vuonna 1927 ilmestynyttä teosta *The Gang*. (Puuronen 2006, 72.) Thrasher määritteli jengin seuraavasti:

Jengi on alueellinen ryhmä, joka muodostuu spontaanisti ja joka integroituu myöhemmin konfliktien kautta. Jengille luonteenomaisia käyttäytymismuotoja ovat kasvotusten tapaaminen, kuljeskelu ja liikkuminen erillisenä yksikkönä, konfliktit ja suunnittelu. Kollektiivisen käyttäytymisen tuloksena syntyy traditioita, ryhmän sisäinen rakenne, ryhmän jäsenten keskinäinen lojaalius, solidaarisuus, moraali, ryhmätietoisuus ja kiinnittyminen tiettyyn paikalliseen alueeseen. (Thrasher 2006, 57.)

Thrasher luokittelee jengit ominaisuuksiensa perusteella neljään luokkaan: salainen yhdistys, konventionaalinen jengi (yhdistys tai klubi), rikollinen jengi ja poliittinen ryhmä (Thrasher 2006, 58). Thrasher tarkastelee tutkimuksessaan myös jengien sisäistä rakennetta, hierarkiaa, johtajuutta, jengien tapoja säilyttää jäsentensä lojaalius ja keskinäinen solidaarisuus sekä

jengien kokoa ja suhdetta ammattimaiseen rikollisuuteen ja paikallispolitiikkaan. (Puuronen 2006, 74.)

Alakulttuuri esiintyi ensimmäisiä kertoja keskeisenä teoreettisena käsitteenä nuorisotutkimuksessa 1950-luvulla, jolloin alakulttuurin avulla pyrittiin selittämään ja tekemään ymmärrettäväksi nuorisorikollisuutta. Alakulttuuriteoria kehitettiin Iso-Britanniassa Birminghamin yliopistossa. Jälkialakulttuuritutkimuksen lähtökohtana on näkemys, että elämme postmodernissa maailmassa, jossa globaalit valtakulttuurit ja paikalliset kulttuurit tuottavat uusia hybridejä alakulttuureita. Näitä uusia kulttuureja ei voida tarkastella pelkästään luokkateorisoinnin näkökulmasta, sillä uudet alakulttuurit tai nuorten kulttuuriset muodostumat eivät enää synny luokka-aseman vaan sukupuolen, etnisyyden, sukupuolisen suuntautuneisuuden ja toisaalta myös musiikkimaun perustalta. (Puuronen 2006, 105, 121.)

3.2 Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuuden kehitys

Syrjäytyminen nähdään tyypillisesti prosessina huono-osaisuuden kasautuessa samoille henkilöille, ryhmille tai alueille. Syrjäytymisellä viitataan yksilöiden, perheiden tai kokonaisten yhteisöjen ajautumiseen yhteiskunnassa tavanomaisena tai yleisesti sopivana pidetyn elämäntavan, resurssien tai elintason ulkopuolelle. Lisäksi syrjäytymisellä voidaan viitata yksilön siteiden heikentymiseen tai katkeamiseen sosiaalista kontrollia harjoittaviin instituutioihin tai tahoihin, joista keskeisimpiä ovat perhe, koulu, kulutus ja työelämä. (Kivivuori 2009, 3.)

Kriminologiassa on havaittu yhteys sosiaalisen huono-osaisuuden ja rikosalttiuden välillä. Korrelaation voidaan nähdä heijastavan seikkaa, että syrjäytyminen on rikollisuuden syy, mutta myös sitä, että rikollisuus on syrjäytymisen syy. Tutkimusten perusteella tiedetään, että rikoskäyttäytyminen on keskeinen syy nuorten syrjäytymiselle, joten kaikki toimenpiteet, jotka vähentävät nuorten rikoskäyttäytymistä, ovat myös syrjäytymisen ehkäisykeinoja. (Kivivuori 2009, 3.)

Kaikkien rikosten kokonaismäärä on ollut pääosin laskusuuntainen vuoden 1990 jälkeen. Varkausrikosten ohella vahingontekorikokset ovat vähentyneet viimeisen kymmenen vuoden aikana, mutta petosrikosten määrä on sen sijaan lisääntynyt selvästi. Tarkastelujaksolla 1990-2019 ryöstörikosten määrä on pysynyt melko samalla tasolla, mutta vuonna 2019 ryöstörikosten määrä oli tarkastelujakson korkein. Viime vuosina pahoinpitelyrikollisuuden taso on pysynyt melko muuttumattomana ja henkirikollisuus on vähentynyt lähes yhtäjaksoisesti 90-luvulta lähtien. (Danielsson 2020, 6.)

Väkivallan tekeminen sekä sen uhriksi joutuminen painottuu nuoriin ikäryhmiin. Tästä poikkeaman tekevät henkirikokset, joissa tekijöiden ja uhrien keskimääräinen ikä on muuta väkivaltarikollisuutta korkeampi. Pahoinpitelyrikoksiin syyllistyvät todennäköisimmin 18-20-vuotiaat nuoret aikuiset ja samassa ikäryhmässä on myös yleisintä joutua pahoinpitelyrikosten

uhriksi. Väkivallan riski valtaväestössä on pysynyt suhteellisen vakaana, mutta erityisesti törkeä väkivaltarikollisuus keskittyy suhteellisen pieneen sosiaalisesti syrjäytyneiden päihteisen väärinkäyttäjien ryhmään. Kuten pahoinpitelyrikollisuudessa, myös viranomaisten tietoon tullessa ryöstörikollisuudessa tekijät ja uhrin ovat tyypillisimmin nuoria henkilöitä. Vuonna 2019 ryöstöistä epäillyistä 72 prosenttia oli alle 30-vuotiaita, joista suurin osa 18-24-vuotiaita. (Näsi & Danielsson 2020, 42-44.)

Katujengien väkivalta on Ruotsissa kasvava puheenaihe. Nuorten miesten aseellinen väkivalta on nousussa ja se on vasta viime aikoina saanut poliittista huomiota. Katujengit ja aseellinen väkivalta on kaksi yleistä, osittain päällekkäistä ilmiötä, jotka muodostavat yhteiskunnallisia haasteita. Jengien ja jengiväkivallan vähentämiseksi tarvitaan tutkimustiedollisesti tuettuja oikeudellisia, poliittisia ja toiminnallisia käytännön keinoja. Ensimmäinen askel on kuitenkin tunnustaa, että jengit ja jengiväkivalta on nouseva yhteiskunnallinen ongelma, jonka perimmäiset syyt tulisi tunnistaa. (Rostam 2017, 365.) Myös Suomessa keskustelu katujengien olemassaolosta ja ilmiön vakavuudesta on puhuttanut kiihtyvällä tahdilla. Media ja etenkin iltapäivälehdistö on kirjoittanut raflaavin otsikoin alueellisesta välienselvittelystä sekä lisääntyneestä väkivallasta ja ryöstelystä, mutta ilmiöön on herätty myös päättäjien ja ammattilaisten keskuudessa.

3.3 Kriittinen medialukutaito

Mediayhteiskunnan nuorisokeskustelun näkökulmasta on kiinnostavaa, että jo Thrasher esittää tutkimuksessaan esimerkkejä nuorisojengien tekemistä rikoksista, joihin mallin ovat antaneet sanomalehdissä julkaistut rikoskuvaukset, kiosikirjallisuus tai rikoselokuvat (Puuronen 2006, 74). Median vaikutuksia koskevassa tutkimuksessa erotellaan erilaisia vaiheita: ensimmäisessä vaiheessa 1900-luvun alkuvuosikymmenillä median uskottiin vaikuttavan voimakkaasti käyttäytymiseen; 1940-1960 -luvulla median vaikutus nähtiin rajallisena tai jopa olemattomana; 1980-luvulta lähtien on korostettu vastaanottajan aktiivista roolia tuottaa merkityksiä. Tutkimus on kuitenkin aina sidoksissa oman aikansa ongelmiin ja niiden ratkaisuihin. Modernin massamedian vaikutuksia käsittelevät ensimmäiset tutkimukset yhdistyvät moraalisiin paniikkeihin, jotka ovat liittyneet massalehdistön ja elokuvan syntyyn. (Nieminen & Pantti 2012, 151.)

Elokuva oli myös tärkeä väline rock-kulttuurin syntymiselle sekä siihen läheisesti liittyvien elementtien - musiikin lisäksi pukeutumisen, kielen ja käyttäytymisen - juurtumisessa Suomeen. Myös rock 'n' rolliin suhtauduttiin kuten mihin tahansa uuteen viihteen muotoon: hämmästellään ja paheksuen. Rockia pidettiin yliseksuaalisena ja epämusikaalisena roskana, joka vietti nuoria vastustamaan auktoriteetteja ja houkutteli nuoria rikoksen poluille. (Hänninen 2006, 66.)

Median osa-alueista tutkituimpia on suhde median väkivaltaisen sisällön ja väkivaltaisen käyttäytymisen välillä. Tutkimustulokset ovat ristiriitaisia, sillä toisissa tutkimuksissa on löytynyt suora positiivinen vaikutussuhde mediaväkivallan ja todellisen väkivallan väliltä ja toisissa ei.

Tutkimustulosten ristiriitaisuus voi mahdollisesti johtua vaikutussuhteen näkemisestä liian yksinkertaisena. Ei riitä, että katsojat, kuulijat ja lukijat nähdään passiivisina vastaanottajina. Esimerkiksi väkivaltaelokuvien vaikutukset syntyvät vasta mediasisällön, käyttäjän ja tilanteen monimutkaisen yhteispelin tuloksena. Keskustelu mediaväkivallasta voidaan jakaa karkeasti kahteen tulkintaan sen perusteella, mitä mediaväkivallalle altistumisesta uskotaan seuraavan. Väkiältä voidaan nähdä jännitteiden laukaisijana tai vastakohtaisesti väkiältäan yllyttäjänä. Edellistä edustaa kiistelty väkiältä koskeva teoria eli katharsismalli, jonka mukaan väkivallan kuvaukset voivat vapauttaa ihmiset heidän sisälleen patoutuneista aggressioista. Väkiältäaviin kulturen kuluttajat olisivat siis vähemmän taipuvaisia väkiältäaiseen käyttäytymiseen. Tästä vastakkaisista näkemystä edustaa sosiaalisen oppimisen malli, jonka mukaan ihmisen sisäiset mallit muodostuvat hänen kokemastaan ja näkemästään esimerkiksi aggressiivisuutta jäljittelemällä. (Nieminen & Pantti 2012, 147-149.)

Suomalaiseen tutkimukseen verrattuna brittiläinen kulttuurintutkimus on ollut hyvin luokkasidonnaista. Brittiläisessä populaarikulttuuritutkimuksessa painottuu vahva tietoisuus siitä, että populaarit mediatekstit ja muut kulttuurituotteet ovat olleet tavalla tai toisella yhteiskunnallisesti marginaalisten ryhmien tai yksilöiden äänitorvia. Populaareja mediatekstejä on lähestytty vastakulttuurina, jossa populaarikulttuurin kielen välityksellä kanavoituvat paitsi kulttuuriteollisuuden intressit myös yleisön omat ajatukset tai erityiset intressit. Vastaanottaja voi käyttää tekstiä myös omiin tarkoituksiinsa, vaikka mediateksteihin sisältyy aina yhteiskunnallista valtaa ja suostuttelua tiettyihin ideologisiin tulkintoihin. Nuorison alakulttuurit antavat itse merkityksiä kulttuurisille käytännöilleen, kuten musiikille tai pukeutumiselle. Nämä kulttuuriset käytännöt auttavat taistelemaan rajoittavia yhteiskunnallisia olosuhteita vastaan. (Nieminen & Pantti 2012, 160.)

Vastaanottajan ikä, sukupuoli, taloudellinen tilanne, kokemukset, kaveripiiri sekä arvot ja asenteet vaikuttavat siihen, millaisia merkityksiä kulttuurituotteille annetaan. Myös kulttuurin kuluttamisen välitön konteksti vaikuttaa sen aikaansaamiin kokemuksiin ja merkityksiin. (Herman 2007, 22.) Kriisitilanteissa ja uhan alla nousevat esiin järjestyksen, turvallisuuden, samantaisuuden, sisäryhmäsolidaarisuuden ja kognitiivisen sulkeutumisen taipumukset. Epävarmuutta hallitaan puolustamalla sitä mikä on olemassa, vaikka siinä nähtäisiin vääryyttäkin. Tiedonhaku tähtää paitsi realistiseen ympäristössä selviytymiseen myös itsetunnon ylläpitämiseen yhteisymmärrystä tukevan tiedon avulla. Omien arvojen kertaaminen kohentaa omanarvontuntoa ja kompensoi pelkoa suhteellisen aseman heikkenemisestä ryhmässä. Biologisena systeeminä ihminen pyrkii tasapainoon oman minän turvallisuuden ja ympäristöinformaation välillä. (Siltala, 2013, 437-438.)

Sosiaalista ja yksilöllistä identiteettiä rakennetaan myös median kautta, mutta media voi luoda näköharhaa. Ne ilmiöt, joita ei käsitellä mediassa, voivat jäädä myös huomaamatta. Tämä korostaa mediakasvatuksen vastuuta, sillä yhteiskunnallinen ja kulttuurinen pohdiskelu ja

ilmiöiden näkyväksi tekeminen kuuluvat medialukutaitoon. Taitava medialukija pystyy punnitsemaan muutoksen kulttuurista kestävyyttä, eettisyyttä ja osallistavuutta. Mediakasvatus ei ole moralismia, oikean tai väärän osoittamista, vaan eettisyyteen kasvattamista. (Kupiainen & Sintonen 2009, 175.)

3.4 Roadman-ilmio

Terminä roadman on hieman ongelmallinen, sillä sille ei ole yksiselitteistä kuvaavaa suomenkielistä sanaa. Roadman-sanalla viitataan yleisesti pukeutumistyyliin sekä rikollisuutta ja niin sanottua ”katujen elämää” ihannoivaan elämäntapaan. Toisaalta roadman ei myöskään terminä ole Suomessa kovinkaan tunnettu, vaikka ilmiönä tästä nuorten alakulttuurista on Britanniassa alettu puhumaan jo 2000-luvun alussa.

Roadman-ilmio yhdistyy vahvasti rap-musiikkiin. Drill on rapin alagenre, joka on yleistynyt Lontoossa 2010-luvun puolivälistä lähtien. Drill on tunnettu suorasta suhteestaan rikollisuuteen ja väkivaltaan. Drill saa inspiraationsa Yhdysvalloista, etenkin Chicagon kaupungista, johon liittyy paljon murhia ja jengitoimintaa. Drill-räppärit näyttävät kuuluvan valtaosin tiettyyn väestöryhmään: nuoriin, miehiin, mustiin ja vähäosaisiin. Näiden räppäreiden katsotaan myös kuuluvan ryhmään, jolla historian valossa on ollut pitkään kireät suhteet oikeuslaitokseen tai niitä edustaviin viranomaisiin. Drill-videoissa toistuu usein estetiikka, joka korostaa moitteettomia asusteita, kuten italialaisten suunnittelijoiden lenkkareita, Canada Goose -takkeja sekä Stone Island-, Northface-, Nike- ja Adidas- merkkejä. Räppärit esittelevät videoillaan vähäpukeisia naisia, joita pidetään seksuaalisesti haluttavina, mutta jotka eivät sovellu pitkäaikaisiin suhteisiin tai vaimoksi. Sanoituksissa ja kuvastossa kulutushyödykkeet, status ja romanttiset valloitukset asetetaan palkkioksi riskin ottamisesta ja onnistumisesta yleensä joko poliisia tai kilpailijaa vastaan. (Ilan 2020, 4, 9-10.) Opinnäytetyössämme käytämme laajempaa ja yleisemmin julkaisuissa esiintyvää termiä gangsta rap, johon tämä alagenre drill sisältyy.

Kriminologisessa tutkimuksessa on huomattu yhteys rikollisuuden ja kantakaupungin välillä. Ryhmien dynamiikka syntyy samoista rasismien, köyhyyden ja syrjäytymisen kokemuksista. Nämä yhteneväiset kokemukset vaikuttavat myös erilaisiin urbaanin musiikin lajeihin. Gangsta rapin ensimmäisen persoonan kautta kerrotut eletyt ja keksytyt rikollisuuden ja väkivallan kuvaukset tarjoavat sosiaalisten olosuhteiden kritiikkiä, joka synnyttää ilmiöitä. Katukulttuuri korostaa aseman ja kunnioituksen saavuttamista paikallisissa yhteisöissä väkivallan ja hankinnallisen rikollisuuden avulla sekä erityistä katutyylisiin sidottua estetiikkaa, joka ilmenee näkyvänä kuluttamisena. (Ilan 2012, 41-42.) Kun yksilöt alkavat samaistua rikolliseen sosiaaliseen tyyppiin, kuten gangsteri tai räppäri, siitä tulee mallityyppi, jollaiseksi yksilö voi pyrkiä tulemaan. Esimerkiksi mallityypit katurikollisesta hyödyntävät usein karua, työväenluokan maskuliinisuutta, joka voi olla joko alueellisesti rajattua tai globaalialueellista median luomaa. (Mercan 2020, 176.)

Digitaalitekniologia mahdollistaa itsensä kaupallistamisen ja tarjoaa väylän musiikin demokratisoitumiseen ja musiikin laajaan jakeluun. Digiteknologia voi tarjota yksilölle mahdollisuuden sosioekonomiseen liikkuvuuteen, mutta siitä voi tulla myös moraalisesti ongelmallinen katalysaattori itseohjautuvalle yritystoiminnalle. Tämä pätee erityisesti silloin, kun sitä käytetään luomaan ja jakamaan sisältöä, joka välttää sensuuria ja ylistää rikollisuutta. Urbani musiikki, joka syntyi Lontoossa 2000-luvulla heikommassa asemassa olevien nuorten keskuudessa, tarjosi näille nuorille kaupallisen itseilmaisun kanavan. Musiikissaan he voivat hyödyntää tosielämän kokemuksia kadulta tarjotakseen autenttisuutta ja saadakseen sitä kautta lisäarvoa musiikilleen. Usein tähän liitetään kerrontaa roadmanin elämästä, johon sisältyy rikollisessa alakulttuurissa elämistä, huumeiden myyntiä ja muunlaista rikollista yritystoimintaa. (Woods 2021, 2.)

Englannin poliisivoimat, tuomioistuimet ja kunnalliset viranomaiset ovat jo jonkin aikaa kohdistaneet sensuuria räppäreitä kohtaan. Toimenpiteinä on ollut videoiden poistamispyyntöjä Youtubesta, livetapahtumien kieltämistä sekä väitetysti myös yrityksiä estää levytys sopimuksia. Tuomioistuimissa on kuultu rap kappaleiden sanoituksia todistusaineistona jengiläisten medlemminpuolisesta uhkailusta tai väkivaltaisten tekojen suunnittelusta. Lisäksi lokakuussa 2019 alaikäiselle lontoolaiselle räppäriin tuomittiin huumausainerikoksista vankeusrangaistuksen lisäksi kieltä käyttää kappaleissaan tiettyjä huumausaineiden myyntiin viittaavia slangisanoja. (Ilan 2020, 4.)

Gangsta rapin lyriikat edustavat usein rikollisia tekoja, kuten varastelua, huumeiden käyttöä, puukotuksia ja ampumisia. Vaikkakin sanoitukset ovat aggressiivisia, ne on ymmärrettävä retorisesti. Lyriikat ovat kielellistä vaikuttamista, jolla pyritään rakentamaan ympäristöä, jossa väkivallan tulkitaan olevan sopivaa ja hyväksyttävää. Tämä retoriikka ja rap-musiikki itsessään eivät kuitenkaan aiheuta väkivaltaa, sillä väkivalta on paljon monimutkaisempaa. (Ilan 2012, 45.)

4 Tietoperustana oppimisteoria

Rikollisuuden määritelmänä pidetään yleisesti ottaen tekoja, jotka on laissa määritelty rikoksiksi. Suurelta osin rikollisuus määrittyy siis yhteiskunnan päättämän lainsäädännön mukaan. Rikos tai rikollisuus voidaan kuitenkin määritellä myös laajemmin, jolloin rikoksiksi katsotaan sellaiset sääntöjä rikkovat teot, jotka ovat haitallisia yhteiskunnalle tai sen jäsenille tai teko on paheksuttu. Rikollisuutta on kuitenkin yleisellä tasolla mahdoton määritellä, koska käsitykset siitä, mikä on paheksuttavaa tai tuomittavaa vaihtelevat kulttuurisesti. (Laine 2015, 39, 41.)

Rikollisuuden ilmenemistä yhteiskunnassa voidaan selittää useilla eri teorioilla. Käytämme opinnäytetyössämme rikollisuuden syntymistä selittävänä tekijänä oppimisteoriaa, jota täydennämme avaamalla nuorten rikosmyönteisten asenteiden ilmenemismuotoja sekä vertaisryhmän ja median merkitystä näiden asenteiden syntymisessä.

Oppimisteoria valikoitui työmme teoriapohjaksi sillä perusteella, että se vastaa mielestämme hyvin nuorisokulttuurin sisälle syntyvän mahdollisen rikosmyönteisen ajattelun syntymistapaan. Rikoskäyttäytymistä tai rikosmyönteisiä asenteita voidaan oppia omissa viiteryhmissä tai alakulttuureissa. Myös medialla voi mahdollisesti olla vaikutusta joihinkin nuoriin, jotka omaksuvat malleja rikosten toteuttamiseen.

Oppimisteorian juuret ovat alkujaan lähtöisin 1930-luvulta, jolloin amerikkalainen Chicagon koulukunnan perillinen sosiologi ja kriminologi Edwin H. Sutherland toi eriyttävän oppimisaltistumisen teorian eli differentiaalisen assosiaation (differential association theory) osaksi kriminologiaa (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson 2018, 173). Differentiaalisen assosiaation mukaan ihminen voi elää sellaisen yhteisön keskellä, jossa hyväksytään lakien rikkominen ja yksilöstä voi tulla rikollinen, jos hänen ympärillään on jatkuvasti rikollisen käyttäytymisen malleja ja hän on eristynyt ei-rikollisista käyttäytymismalleista. Differentiaalinen assosiaatio -teorian mukaan rikollinen käyttäytyminen ei ole periytyvää, vaan se opitaan ja siihen koulutaudutaan. (Laine 2015, 133.) Sutherland nosti teorian myötä esiin ajatuksen, jonka mukaan rikoksen tekijät ovat normaaleja yksilöitä, jotka ovat vain altistuneet rikollisuuden oppimiselle ja oppiminen on näin ollen aivan normaali prosessi (Kivivuori ym. 2018, 173).

Oppimisaltistumisteorian mukaan oppiminen tapahtuu yleensä intiimeissä ja pienissä ryhmissä ja vaatii henkilökohtaiseen ihmiskontaktiin perustuvan kommunikointimuodon oppimisen taustalla. Kommunikaatiota Sutherland kuvaa prosessina, joka sisältää puhetta, mutta myös eleitä käytetään vuorovaikutustilanteissa ja lisäksi oppimisprosessi sisältää rikoksenteon tekniikoita, joihin liittyy pyrkimysten, motiivien, asenteiden ja järkipäätämisen oppimista. Käänteisesti ajateltuna, Sutherland ei nähnyt esimerkiksi elokuvien ja sanomalehtien vaikuttavan juurikaan rikollisen käyttäytymisen oppimiseen, koska ne eivät perustu henkilökohtaiseen kontaktiin. (Laine 2015, 133.) Tiedotusvälineiden rikosuutiset ovat ihmisiä kiinnostavia uutisia ja sosiaalinen media on tullut voimakkaasti rinnalle tiedonjakamisen välineenä. Opinnäytetyössämme tutkimme myös rikosuutisten ja sosiaalisen median vaikutusta nuorten rikosmyönteisiin asenteisiin.

Oppimisaltistumisteorian mukaan, kaikkien rikosten taustalta löytyy rikollisuudelle suotuisten määritelmien oppimista. Määrittelyprosessien kenttä on laaja ja monet arvot, kulttuuriset ideaalit, aatteet ja normit voivat johtaa opittuina rikosten tekemiseen. Tästä esimerkkinä voidaan pitää kunnian puolustamista väkivalloin eli joihinkin kulttuureihin sidottua rikollisuudelle suotuisaa määritelmää, joka opettaa yksilöitä alttiiksi rikoksen tekemiselle. Usein näitä

määritelmiä opitaan ystäviltä, läheisiltä, kavereilta ja nykytiedon mukaan tiedotusvälineet ja varsinkin sosiaalinen media voivat toimia oppimislustana. Oppimistehoon puolestaan vaikuttaa se, missä iässä ja kuinka usein, pitkäkestoisesti ja intensiivisesti rikollisuutta suosiville määritelmille yksilö altistuu. Teho on voimakkaampi, mitä läheisempi ”opettaja” on ja mentorointisuhteessa yleensä kokeneempi rikollinen opettaa nuorempaa. On myös tilanteita, joissa nuoret ovat kokeneet painostusta ja pakottamista rikollisiin tekoihin (sijaisrikollisuus) ja tämän kaltainen toiminta muodostaa myös itsessään oppimisprosessin. (Kivivuori ym. 2018, 173-174.)

Oppimisteorian kehityksessä voidaan nähdä psykologisten ja sosiologisten näkökulmien lähenymistä. Tätä kriminologista kehitystä edisti yhdysvaltalainen kriminologi Ronald Akers. Hänen näkemyksensä mukaan yksilön oppimiseen rikolliseksi tai pois rikollisuudesta vaikuttivat myös rangaistukset ja palkinnot. Tämän ajatusmallin mukaan rikollista toimintaa jatketaan, kun siitä saadaan palkintoja, kuten rahaa, turvallisuutta, arvostusta, seksuaalista tai nautintoaineiden tuottamaa mielihyvää. Vastaavasti rikollinen toiminta vähenee, jos siitä seuraa rangaistuksia ja esimerkiksi edellä mainittujen palkintojen menetyksiä. Rangaistukseksi ei myöskään katsota pelkästään viranomaisten ja virallisen seuraamusjärjestelmän toimintaa, vaan myös muiden ihmisten kielteisiä reaktioita rikollista toimintaa kohtaan. (Kivivuori ym. 2018, 174.) Akersin mukaan kriminologian yleinen oppimisteoria korostaa ihmisen kykyä eläytyä toisen asemaan, ennakoida palkintoja ja rangaistuksia, matkia muita ja palkita omaa käyttäytymistään (Akers 2000, 75).

Oppimisteoria korostaa rikollisuudesta saadun kannustuksen ja ihailun merkitystä ja sen ymmärtämistä. Rikoksen tekijälle toimii palkkiona myös se, että rikoksella saa haluamansa. Akers ottaa teoriassaan huomioon myös matkimisen eli nuoret voivat alkaa tekemään rikoksia, jos he huomaavat, että muita palkitaan siitä. Esimerkkinä tästä, nuoresta voi tulla rikoksen tekijä, jos muilla rikosaktiivisilla nuorilla on muita useammin tyttöystävä. On kuitenkin huomioitavaa, että rikoksilla voidaan myös kerskailla, tekoja voidaan liioitella tai niitä voidaan keksiä tyhjästä ja näin ollen synnyttää pelotteita muita kohtaan, eivätkä muut uskalla uhmata, jos esiintyy rikollisena. Rikoksilla kerskailu voi toimia näin ollen myös yksilön omana puolustuskeinona. (Kivivuori ym. 2018, 174-175.)

4.1 Nuorten rikosmyönteiset asenteet

Rikosmyönteisiä asenteita voidaan luokitella usealla tavalla ja asennetyyppien rajat ovat häilyviä. Luokitteluja voidaankin ensisijaisesti pitää työkaluina, jotka helpottavat teorian hahmottamista. Rikosmyönteiset asenteet voidaan jakaa neljään eri tyyppiin: rikollisiin samaistuminen, moraalitunteisiin liittyvät asenteet, kontrollin vastaiset asenteet ja neutralisaatiot. (Kivivuori ym. 2018, 175.)

Rikollisiin samaistuminen voidaan havaita esimerkiksi rikollisten jengien keskuudessa ja järjestäytyneen rikollisuuden ryhmissä, joissa vanhemmat tai kokeneemmat jäsenet opettavat nuoremmille rikosten tekniikoita. Nuoria voidaan kannustaa ja maanitella tekemään rikoksia ja osa nuoremmista voi samaistua vanhempiin rikollisiin ja kokea ihailua heitä kohtaan. Historiallinen kriminologia esittelee ilmiön ryöstörikollisuuden näkökulmasta siten, että rosvojoukot ja ryöstörikolliset ovat olleet kansan silmissä auttavia radikaaleja, jotka ovat nauttineet ihailua ja suosiota ja sitä kautta he ovat jättäneet suulliseen perimätietoon ja kansanperinteisiin myönteisiä muistijälkiä. (Kivivuori ym. 2018, 177.)

Moraalitunteita kiihdyttävät asenteet puoltavat ”samalla mitalla” takaisin maksamista ja kostonmaksamista. Nuorten väkivalta ja vahingonteot heijastavat usein kostonmotiivia ja osa kostoista on altruistisia eli kostetaan jonkun toisen (sukulaisen, ystävän) puolesta. Altruismi lisää myös koston toteuttamisen todennäköisyyttä. Kulttuuri on olennainen tekijä, joka vaikuttaa kostonmotiivien ilmaisemiseen rikoksina. Esimerkkinä tästä niin kutsutut kunniakulttuurit, joissa jo lapsille opetetaan samalla mitalla takaisin maksaminen, mikäli tulee loukatuksi. (Kivivuori ym. 2018, 176.)

Kontrollin vastaiset asenteet näkyvät usein negatiivisena suhtautumisena viranomaisiin, kuten poliisiin ja ilmiötä kutsutaan ”tuomitsijoiden tuomitsemisena”. Länsimaisesta kulttuuripiiristä on löydettävissä useita asenteita ja aatteita, jotka vastustavat normeja, kontrollia, sovinnaisääntöjä ja muotomääräisyyttä. Sisäinen aitous ja spontaanisuus nähtiin mm. romantiikan aateperinteessä arvostettuina piirteinä, kun taas puolestaan porvarilliset tavat ja normit nähtiin näitä piirteitä tukahduttavina ja jopa sairastuttavina asenteina. Normien rikkominen katsottiin ”terveelliseksi”. Nuorisoriikollisuutta tutkittaessa normien rikkomisen kannattamisella on yhteyksiä rikosaktiivisuuteen. (Kivivuori ym. 2018, 177.)

Neutralisaatiot kriminologiassa tarkoittavat rikollisten tekojen selittelyä esimerkiksi humalatilalla, huono-osaisuudella ja jopa geeneillä. Rikosasenteiden tutkimuksen pioneerit David Matzan ja Gresham Stokses ovat luokitelleet neutralisaatioille viisi eri selittelytapaa: vastuun kieltä, vahingon kieltä, uhrin kieltä, tuomitsijoiden tuomitseminen ja vetoaminen korkeampiin periaatteisiin. Esimerkkeinä näistä voidaan pitää humalatilaa vetoamista, varkauden neutralisointia vetoamalla vakuutukseen (korvaa omistajalle vahingon), raiskaajan vetoaminen uhrin moraalittomuuteen ja viekoittelevaan pukeutumistyyliin, kontrollitahojen tekopyhyden ja moraalittomuuden erittely eli normalisoidaan omat moraalittomat teot kyseenalaistamalla muiden toiminta, uskonnollisten ja poliittisten väkivallan tekojen selittäminen korkeammilla periaatteilla. (Kivivuori ym. 2018, 178.) Selittelytapoja rikollisuuteen ja rikolliseen käyttäytymiseen voidaan oppia alakulttuurisesti rikollisissa ryhmissä tai yleiskulttuurisesti muista lähteistä. Oppimislähteet voivat joskus olla näitä molempia, esimerkiksi internetin keskustelupalsta, jossa annetaan vinkkejä varkauksien toteuttamiseen. Keskustelupalsta voi olla pienen ryhmän

sisäinen foorumi, mutta ulkopuolisetkin voivat oppia sieltä rikosten selittelytapoja sekä rikostekniikoita. (Kivivuori 2013, 234-235.)

4.2 Vertaisryhmä oppimislähteenä

Kriminologisessa oppimisteoriassa on yleisesti pohdittu sitä, mistä ja keneltä rikosmyönteisiä asenteita ja rikollisuuden tekniikoita opitaan. Esiin on noussut karkeasti jaotellen kaksi tärkeää oppimislähdettä, vertaisryhmät ja media. Yksi vahvimmista riskitekijöistä rikosmyönteisten asenteiden synnyssä on se, että henkilöllä on rikoksia tekeviä ystäviä. Kun sitten pohditaan, mistä johtuu kavereiden keskinäinen korrelaatio, voidaan taustalta löytää kolme erilaista mekanismia. Ensimmäisenä muiden ihmisten torjuvat asenteet päihdehakuksia, impulsiivisia ja rikosaktiivisia henkilöitä kohtaan, jolloin heidät ikään kuin jätetään toisilleen eli kaltaistensa seuraan, vaikka eivät itse haluaisikaan. Toinen mekanismi on se, että rikolliset usein myös haakeutuvat itse kaltaistensa seuraan. Kolmas mekanismi seuraa edellä mainittujen mekanismien jälkeen, kun ihminen on jo joko ajautunut tai hakeutunut rikosaktiiviseen seuraan, käynnistyy siitä oppimismekanismia, jotka vievät vaan syvemmälle rikolliseen maailmaan. (Kivivuori ym. 2018, 178.)

Kaveripiirillä ja erilaisilla ryhmillä on siis vaikutusta henkilön rikosmyönteisten asenteiden vahvistumisen kannalta katsottuna. Kun rikosaktiivinen kaveri tai ryhmä kannustaa ja palkitsee normien vastaista käytöstä ja lisäksi opettaa rikoksen tekemisen tekniikoita, voimistaa se yksilön rikosmyönteisiä asenteita. Rikollista käyttäytymistä jatketaan todennäköisemmin, jos rikoksesta saatavat palkkiot koetaan rangaistuksia suuremmiksi. (Akers 1998, 50.) Oppimisteoriassa rikollisuutta ei voida kuitenkaan selittää alakulttuurien tai pienten ryhmien kautta tapahtuvalla oppimisella eikä sitä voi yksinkertaistaa ”seura tekee kaltaisekseen” -teoriaksi (Akers 2000, 235).

Rikolliseen jengiin liittyminen ja kuuluminen tekee yksilöstä entistä rikosaktiivisemmän ja tässä yhteydessä puhutaan ns. yhdysvaikutuksesta: jengi tekee jo valmiiksi rikosalttiista henkilöstä entistä rikollisemmän. Tämä ilmiö on havaittu sekä nuoriso-, että moottoripyöräjengien keskuudessa eli ilmiö ei rajaudu vain nuoriin ja nuorisoon. Jengeissä yksilö yleensä omaksuu erilaisia rikosmyönteisiä asenteita, kuten normien vastaisia ajattelutapoja, muihin rikollisiin samaisumista ja neutralisaatioita. Jengeissä ja ryhmissä oppiminen yksilöalttiuden lisäksi tuottaa enemmän rikollisuutta, kuin kumpikaan erikseen. (Kivivuori ym. 2018, 178-179.)

Sutherlandin ja Cressey'n (1955) teoksessa *Principles of Criminology* käsitellään myös rikollisuudesta irtaantumisen hankaluutta. Rikollisista suuri joukko on rikoksen uusijoita ja näin ollen myös suuri osa rikollisuuden ympärillä tehdystä työstä (poliisi, tuomioistuimet ja laitokset, kuten vankilat) tehdään uusijoiden vuoksi. Samat ympäristötekijät ja luonteenomaisuudet, jotka liittyvät rikollisuuteen, liittyvät usein myös rikosten uusimiseen. Voidaan ensinnäkin puhua pysyväksi tulleista tavoista, jotka ovat voineet muodostua jo ennen rikollisia tekoja tai

niiden aikana, kuten esimerkiksi laittomien päihteiden (huumeet) väärinkäyttö, joissa tapahtuu uusimista tapojen muodostumisen seurauksena. Toinen selitys rikosten uusimiselle on eristäytyminen kuuliaisesta yhteiskunnasta (kaveripiiri, vankila), jossa rikosentekijä ei pääse enää kosketuksiin lainkuuliaisten ihmisten kanssa, eikä siten saa tietoa normaaleista tavoista, vaan jää muiden rikollisten kanssa syrjään niistä, jolloin rikollisesta elämäntavasta tulee helposti heille ”normaali” tapa elää. Yksi merkittävä syy rikoksen uusimiseen löytyy myös irti pääsemisen vaikeudesta niin, että muut rikolliset eivät sitä hyväksy (esim. jengirikollisuus) ja odottavat lojaalisuutta muilta jäseniltä. Se joka haluaisi irti rikollisesta elämäntavasta voi saada ”keltaisen” tai ”rotan” maineen ja häntä voidaan yrittää saada pysymään ryhmässä uhkailuin ja väkivalloin. Mitä kiinteämmin on ryhmään kuulunut, sitä varmemmin joutuu hankaluuksiin, jos päättää lähteä siitä. Henkilö voi jäädä tietynlaiseen velkavankeuteen, jossa vaaditaan esimerkiksi vastapalveluksia, koska henkilöä on joskus itseään autettu. Jos henkilö kuitenkin pystyy irtaantumaaan rikollisryhmästä voi siitä seurata myös muunlaisia ongelmia - henkilö eristetään rikollisryhmästään, mutta häntä ei välttämättä hyväksytä myöskään lainkuuliaisten ryhmään. (Sutherland & Cressey 1955, 590-594.)

4.3 Mediat oppimisen kanavana

Median vaikutuksesta rikolliseen käyttäytymiseen ja rikosmyönteisiin asenteisiin on käyty keskustelua pitkään ja yhä enenevässä määrin sosiaalisen median aikakaudella. Rikosten tekemisen tekniikoita ja rikosmyönteisiä asenteita ei siis välttämättä opita pelkästään toisilta ihmisiltä, medialla ja mediasisällöllä on vaikutusta esimerkiksi aggression lisääntymiseen erityisesti yksilöillä, joilla alttius aggressioon on jo valmiiksi. Median vaikutuksia aggressioon voidaan tutkia usealla eri menetelmällä, kuten aivojen kuvantamismenetelmällä, pitkittäistutkimuksilla ja kokeellisilla asetelmilla. (Kivivuori ym. 2018, 179.)

Vaikutukset aggressioon riippuvat muuan muassa yksilön persoonasta ja median käyttötilanteesta sekä sisällöstä. Mediasisällöistä rikosuutisoinnilla on selvä yhteys rikosten tekemiseen, mutta myös fiktiivisillä väkivalta- ja rikosisällöillä on vaikutuksensa. Internet on tuonut oman isohkon roolin myös rikolliskenttään, koska se tarjoaa jo lähes rajattomat mahdollisuudet oppia rikosentekotekniikoita, löytää kaltaisiaan kumppaneita erilaisista verkostoista ja oppia ja syventää sitä kautta rikosmyönteisiä asenteita siinä missä klassisissa vertaisryhmissä ja jengeissä. Internet lisää myös sijaisoppimisen mahdollisuutta, koska siellä pääsee seuraamaan sivusta tai osallistumaan jopa anonyymisti ja sitä kautta henkilö voi tuntea houkutusta ylittää tekokynnys huomattessaan muiden rikollisten saavan arvostusta tekemisistään. (Kivivuori ym. 2018, 179-180.)

Vuonna 2017 toteutettu kansallinen tutkimus (15-74-vuotiaille suomalaisille) rikostiedon lähteistä ja väkivallan kokemuksesta antaa kuvan siitä, mitkä ovat yleisimmät väkivaltatiedon lähteet, ketkä ovat kiinnostuneita rikosuutisoinnista ja kuinka luotettavina lähteinä eri medioita

pidetään. Tutkimuksen mukaan reilu viidennes suomalaisista oli kiinnostunut paljon tai melko paljon väkivaltaa koskevista uutisista. Perinteinen uutismedia on edelleen tärkein väkivaltatiedon lähde, vaikka sosiaalisesta mediasta on tullut jo merkittävä tekijä tiedonhankinnan kentällä. Varsinkin nuorempi sukupolvi hakee tietoa sosiaalisen median alustoilta, perinteisen median kulkiessa rinnalla tiedonhankinnan lähteenä. (Näsi & Tanskanen & Haara & Reunanen & Kivivuori 2017, 1.)

Tutkimuksessa havaittiin, että naiset (24%) olivat miehiin (21%) verrattuna hieman enemmän kiinnostuneita rikosuutisista. Kiinnostuneisuuteen vaikuttivat myös vastaajan sosioekonominen tausta, ikä, koulutustausta ja toimeentulo. Heikompi sosioekonominen tausta, nuori ikä, alhaisempi koulutustausta ja toimeentulo lisäsivät kiinnostuneisuutta rikosuutisointia kohtaan. Väkivaltauutisoinnista kiinnostuneiden osuuksia mitattiin myös sen mukaan, kuinka paljon ja mistä medioista henkilö saa tietoa rikoksista. Vähiten tietoa väkivallasta saanut ryhmä oli myös vähiten kiinnostunut väkivaltauutisoinnista (6%) Eroa oli myös siinä, mistä medioista tietoa hankittiin. Eniten kiinnostuneita olivat henkilöt, jotka hankkivat rikostietoa sosiaalisesta mediasta (35%) tai vaihtoehtoisista tietolähteistä (42%). Perinteisistä medioista väkivaltatietoa saavat olivat myös selvästi kiinnostuneempia (20%) väkivaltauutisoinnista, kuin ne, jotka saivat tai hankkivat vähiten tietoa. (Näsi ym. 2017, 22.)

5 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyömme haastateltavat valikoituivat iän perusteella (18-25-vuotiaat) ja lisäksi pyrimme samaan haastateltaviksi eri kulttuuritaustaisia nuoria (kantasuomalaisia ja maahanmuuttotaustaisia). Tavoitteenamme oli tätä kautta löytää sekä yhteneväisyyksiä, että mahdollisia eroavaisuuksia rikosmyönteisten ajatusten taustalta eli mitkä tekijät yhdistävät kaikkia nuoria ja mitä poikkeamia taustalta mahdollisesti löytyy esimerkiksi uskonnon, etnisyyden, kulttuurierojen tai kodin ja vanhempien arvojen kautta. Ennako-oletuksena oli, että rikosmyönteiset nuoret ovat usein olleet tavalla tai toisella syrjäytyneitä, joko yksilöinä (ulossulkeminen, kiusaaminen, kotiolot) tai tiettyinä ryhminä esimerkiksi etnisen taustansa vuoksi (yhteiskunnallinen syrjäytyminen). Tätä kautta pyrimme löytämään niitä taustatekijöitä, joihin voitaisiin vaikuttaa ennakoivasti, jotta mahdollinen rikoskierre saataisiin varhaisessa vaiheessa katkaistua.

Haastattelut toteutettiin sekä yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaille, että nuorille tutkintavangeille. Pyrkimyksemme oli kerätä teemahaastatteluilla kokemuspohjaista tietoa siitä, mitkä asiat ja ilmiöt olivat vaikuttaneet haastateltavien rikosmyönteisiin asenteisiin. Haastateltavat pohtivat vastauksissaan, miten he kokivat esimerkiksi median, musiikin, päihteiden, kaveripiirin ja lapsuuden kokemusten vaikuttaneen siihen, että heistä on tullut rikosseuraamusasiakkaita.

Varsinainen tutkimuskysymyksemme on: Mitkä tekijät vaikuttavat rikosseuraamusasiakkaiden omien kokemusten mukaan heidän rikosmyönteisten ajatusten syntyyn. Aihepiirit tutkimuskysymyksen sisällä valikoituivat oppimisteorian teemoista, kuten rikollisiin samaistuminen, moraalitunteisiin liittyvät asenteet, kontrollin vastaiset asenteet ja neutralisaatiot. Lisäksi oppimisteorian ydinajatuksena on, että rikosmyönteisiä asenteita ja rikollisuuden tekniikoita opitaan vahvasti kahden eri oppimislähteen, vertaisryhmien ja median, kautta.

Haastattelussa lähestyttiin aihetta neljän eri pääteeman kautta: 1) Sosioekonominen tausta 2) musiikki ja -muoti 3) media ja julkkisrikolliset 4) asenteet päihteitä kohtaan (Liite 3). Teemat valikoituivat sillä perusteella, että ne ilmentävät mielestämme parhaiten nuorisokulttuuria. Nuoruuteen liitetään usein kokeilunhalu, kapinointi ja lisäksi nuoret ovat alttiimpia erilaisille ulkoisille vaikutteille. Sosioekonomisen taustan selvittäminen tutkimuksessa mahdollistaa haastatteluvastausten peilaamisen nuorten lähtökohtiin ja vastausten analysoinnissa niiden merkitys korostuu, jos taustat ovat samankaltaisia tai poikkeavat paljon toisistaan. Ajatuksenamme oli kerätä näiden teemojen ja niihin liittyvien kysymysten avulla tietoa siitä, minkälaisia vaikutuksia niillä on nuorten rikosmyönteisiin asenteisiin. Haastattelut tehtiin valmiin kysymysrungon mukaisesti, mutta haastattelun edetessä kysymykset saattoivat hieman muuttua tai väliin tuli täydentäviä kysymyksiä, riippuen haastateltavan vastauksen laajuudesta ja siitä pysyttiinkö vastauksessa kysyttävässä aiheessa. Toteutimme haastattelut maaliskuun huhtikuun aikana omilla työpaikoillamme Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistolla sekä Jokelan vankilassa. Haastateltavat rikosseuraamusasiakkaat valikoituvat vapaaehtoisuuden ja iän perusteella yhteistyössä muun henkilökunnan kanssa. Tavoitteenamme oli saada osallistujia haastatteluun vähintään 10-12 henkilöä. Tämä tavoite täyttyi, sillä tutkimukseemme osallistui yhteensä 10 haastateltavaa, jotka allekirjoittivat kirjallisen suostumuksensa (Liite 2) haastatteluun sekä haastattelun talentamiseen.

Aloitimme aineiston purkamisen ja analysoinnin keväällä 2022 ensimmäisten haastatteluiden jälkeen, jolloin täsmensimme tutkimusongelmaamme sekä pyrimme avaamaan tutkittavaa ilmiötä aineistosta nousevien ydinajatusten avulla. Haastattelujen toteutus sekä aineiston litteointi veivät aikaa suunniteltua enemmän ja pääsimme jatkamaan kirjoitusprosessia vasta kesäkuussa aineiston purkamisen ja luokittelun jälkeen. Analyysi toteutettiin luokittelemalla haastattelumateriaali aiheiden perusteella ylä- ja alaluokkiin (Liite 4). Tämän jälkeen kumpikin purki kaikki kymmenen haastattelua, jonka jälkeen vertasimme taulukointeja (Liite 5, Liite 6). Jaoimme keskenämme aihepiirit yläluokittain, joiden tuloksia aloimme tahoillamme työstämään tekstiksi. Haasteena koimme laajan aineiston rajaamisen ja tarkoituksenmukaisten tarkasteluperspektiivien löytämisen. Tarkastelemme aineistoa ja siitä nousevia teemoja oppimisteorian kautta. Opinnäytetyössämme esittelemme tulokset ja johtopäätökset sekä pohdimme mahdollisia jatkotutkimustarpeita.

5.1 Laadullinen tutkimus

Laadullinen tutkimus on prosessi, jossa tulkinat ja näkökulmat kehittyvät yleensä vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Laadullista tutkimusta voidaan kuvata oppimistapahtumana, koska kyse on myös tutkimustoiminnan ymmärtämisestä. Tämä ominaispiirre korostaa eri elementtien, kuten tutkimus-tehtävän, teorianmuodostuksen, aineistonkeruun ja -analyysin joustavaa kehitystä tutkimuksen edetessä. Tämän tyyppinen lähestymistapa tutkittavaa aihetta tai ilmiötä kohtaan edellyttää tutkijalta oman tietoisuuden kehittymistä prosessin aikana, sekä myös valmiuksia tutkimuksellisiin uudelleenlinjauksiin. Laadullinen tutkimus etenee yleensä vaiheittain. Vaiheet eivät ole välttämättä selkeästi jäseneltävissä etukäteen, vaan ratkaisut, liittyen aineistonkeruuseen ja tutkimustehtävään, voivat muotoutua vähitellen tutkimuksen edetessä. Tämän kaltaista tutkimusotteen avoimuutta on selitetty muuan muassa siten, että se auttaa tutkijaa tavoittamaan ja ymmärtämään tutkittavien näkemyksiä tutkittavaa aihetta ja ilmiötä kohtaan tai ihmisen toimintaa tietyssä ympäristössä. (Kiviniemi 2018, 73-74.)

Laadullista tutkimusta voidaan kuvata koko tutkimuksen aikaiseksi ongelmanratkaisusarjaksi tai päätöksentekotilanteeksi, jossa varsinainen tutkimusongelma ei ole välttämättä aluksi ihan täsmällisesti ilmaistavissa vaan se täsmentyy tutkimuksen edetessä. Tämän tyyppisen tutkimuksen yhteydessä käytetään usein termejä johtolangat, työhypoteesit tai johtoaajatukset, joiden avulla tutkimukseen liittyviä ratkaisuja tehdään. Ominaista tämän tyyppisessä tutkimusprosessissa on myös se, että nämä johtoaajatukset voivat muuttua tai vaihtua jopa kokonaan matkan varrella. Tutkijan rooli prosessissa on toimia eräänlaisena salapoliisina, joka seuraa johtolankoja ja sen myötä vähitellen selkiytyy ja kirkastuu tutkittavaan ilmiöön liittyvä arvoitus. (Kiviniemi 2018, 74-75.)

Opinnäytetyössä määrittelimme väljästi teemahaastattelun, jotta tutkimusasetelma pysyisi avoimena. Haastattelukysymykset laadimme siten, että ne antoivat haastateltaville tilaa tuoda omia näkemyksiä laajasti esille. Opinnäytetyön edetessä linjasimme uudelleen näkökulmia varsinkin teemahaastattelun luokituksiin ja muotoilimme varsinaisen tutkimuskysymyksen tarkemmin. Alkuoletuksenamme oli että etnisellä sekä lapsuuden perheen sosioekonomisella taustalla olisi ollut merkittäväkin vaikutusta rikollisiin asenteisiin ja käyttäytymiseen. Opinnäytetyöprosessin edetessä tämä tematiikka ei kuitenkaan korostunut vastauksissa.

Laadullista tutkimusta tehdessä ja sen edetessä voi näkemykset tutkittavaa aihetta ja ilmiötä kohtaan kehittyä myös täysin uusiin mielenkiinnon kohteisiin. Olisi kuitenkin hyvä erottaa tutkimukseen oleellisesti liittyvät ja prosessia eteenpäin vievät uudet havainnot, koska varsinkin aloittelevan tutkijan haasteena usein on mielenkiinnon kohdentuminen liian moneen asiaan. Jos tutkimukseen sisällytetään liian paljon erityyppistä ainesta voi lopputulos olla hyvinkin hajanainen. Laadullisessa tutkimuksessa onkin välttämätöntä tehdä rajauksia, jotka

auttavat ongelmanasettelun löytymisessä. Lopulliseen tutkimusraporttiin ei siis kannata yrittää sisällyttää kaikkea kuulemaansa ja näkemäänsä. (Kiviniemi 2018, 76.)

Rajaaminen on laadullisessa tutkimuksessa tulkinnallista, johon vaikuttavat tutkijan omat tarkastelunäkökulmat ja intressit. Laadullinen aineisto ei itsessään vielä kuvaa todellisuutta, vaan se välittyy tarkasteluperspektiivien ja tulkinnallisten prismojen välityksellä. Tutkimuksen aineistoa rajatessa, nostetaan esille myös se ydinsanoma, joka tutkimuksessa halutaan nostaa tarkastelun keskipisteeksi. Rajaamisessa on tältä osin kyse tutkimuksen tulkinnallisen ytimen hahmottamisesta. (Kiviniemi 2018, 76.)

Opinnäytetyprosessin aiheemme on laaja ja sitä on mahdollista tarkastella useista eri näkökulmista. Tästä johtuen jouduimme pohtimaan rajaamista monissa työvaiheissa. Rajasimme tietoisesti pois esimerkiksi video- ja tietokonepelit. Emme myöskään käsitelleen erikseen väkivaltaviihdettä, vaan rikollisutta yleisesti mediasisällöissä. Aineistoluokiteluissa pyrimme poimimaan vain oleelliset asiat aihepiiriin liittyen ja tästä syystä jätimme paljon haastattelumateriaalia käyttämättä.

Laadullinen tutkimus on vähitellen tapahtuvan tutkittavan ilmiön käsitteellistämistä, jossa ei niinkään testata etukäteen hahmotettua teoriaa. Käsitteellistäminen ei ole välttämättä pelkästään aineistolähtöistä vaan pikemminkin vuorovaikutteista käytännön kentästä nousevien näkökulmien kanssa. Kentältä saatavan aineiston merkitys korostuu teoreettisen tarkastelun jäsentäjänä ja tutkimuksessa tulisikin antaa tilaa käytännöstä nouseville ominaispiirteille ja sitä kautta tarkastella myös tutkittavaa ilmiötä. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista tuoda esiin tutkittavien näkökulma ”sisältä päin”, se sosiaalinen todellisuus, jonka tutkittavat henkilöt tutkimuskohteena olevalle ilmiölle antavat. (Kiviniemi 2018, 77, 80.)

5.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on suosittu menetelmä laadullisen aineiston keräämiseen. Teemahaastattelun valikoituminen tutkimusmetodiksi tulisi perustua tutkimuksen tarkoitusta palvellen, eikä niin päin, että tehdään haastatteluja ja sitten vasta mietitään mitä niillä voisi tutkia. Haastattelu on ennen kaikkea keskustelua haastateltavan kanssa ja tällä keskustelulla pyritään selvittämään haastateltavien ajatuksia ja mielipiteitä tutkittavaa aihepiiriä kohtaan. Teemahaastattelu eroaa kuitenkin tavallisesta, spontaanista ja tasavertaisesta keskustelusta siten, että se tapahtuu tutkijan aloitteesta ja aihepiiri on ennalta päätetty. Teemahaastattelu on myös tavoitteellinen tiedonkerutilanne, joka usein myös nauhoitetaan. (Eskola, Lähti ja Vastamäki 2018, 27-28.)

Haastattelutilanteissa pyrimme keskustelunomaiseen tapaan saada kerätyksi kokempohjaista aineistoa valitsemistamme aiheista. Kerroimme haastateltaville teemoista siinä vaiheessa kun tiedustelimme heidän halukkuutta osallistua opinnäytetyöprojektiimme. Haastattelujen tallentamiseen pyysimme jokaiselta erikseen kirjallisen luvan (Liite 2).

Haastattelutyypit jaetaan karkeimmillaan niiden strukturointiasteen perusteella eli kuinka tiukasti kysymykset on muotoiltu ja kuinka paljon haastattelija ohjaa haastattelutilannetta. Kysely- ja lomakehaastatteluissa kysymykset ovat samat kaikille ja avoimessa haastattelussa voidaan käyttää vain yhtä kysymystä, keskustella vain tietystä aiheesta, mutta kaikkien haastateltavien kanssa ei keskustella samoista teemoista. Teemahaastattelu asettuu strukturoidun ja strukturoimattoman haastattelun välimaastoon ja erottuu kysely- ja lomakehaastatteluista ja avoimesta haastattelusta siten, että teema-alueet ja aihepiirit on ennalta määrätty. Vaikka teemahaastattelussa käydäänkin haastateltavien kanssa läpi ennalta suunnitellut aihealueet, voi järjestys ja laajuus vaihdella haastattelusta toiseen. Toisin ilmaistuna, haastattelun painotus riippuu pitkälti haastateltavan intresseistä ja mielenkiinnon kohteista ja haastateltavalle onkin annettava tilaa ja mahdollisuus puhua enemmän haluamistaan aiheista ja vähemmän niistä, joista haastateltava ei luontevasti tuota puhetta. (Eskola ym. 2018, 30.)

Haastattelut erosivat toisistaan siten, että osa haastateltavista tuotti paljonkin kokempohjaista aineistoa esimerkiksi päihteiden vaikutuksesta rikolliseen käyttäytymiseen, kun taas toinen saattoi puhua mielummin musiikista ja sosiaalisesta mediasta. Lisäksi osa haastateltavista puhui enemmän henkilökohtaisella tasolla ja omakohtaisista kokemuksista, kun taas osa kertoi yleisemmällä tasolla nuorten käyttäytymisestä. Haastattelujen kokonaispituudet vaihtelivat haastateltavien puheliaisuuden mukaan, lyhimmillään haastattelut kestivät noin kaksikymmentä minuuttia ja pisimmillään yli tunnin. Kaikki haastattelut litteroitiin ja tekstiä tuli kaikkiaan yhdeksänkymmentäneljä sivua.

Teemahaastattelun ehkä työläin vaihe on sopivien haastateltavien löytäminen, heihin yhteydenotto ja saaminen osallistumaan tutkimukseen. Toisinaan voi joutua tinkimään parhaasta mahdollisesta haastateltavien joukosta, jos heitä ei tavoita tai he kieltäytyvät haastattelusta. Kun haastateltava löytyy, on hänelle myös hyvä selvittää tutkimushaastattelun ja journalistisen haastattelun välinen ero ja kertoa mihin tutkimusaineistoa tullaan käyttämään. Haastateltavan on myös tärkeä tietää, käsitelläänkö hänen kertomansa anonymisti, varsinkin jos kyseessä on arkaluontoisia asioita käsittelevä haastattelu. Haastattelun kestosta on hyvä myös kertoa etukäteen ainakin suuntaa antavasti. (Eskola ym. 2018, 30-31.)

Kun sitten mietitään mitä haastateltava itse saa haastattelusta ja kenen etua haastattelu ajaa, joudutaan miettimään myös suostumusta motivoivia tekijöitä. Haastatteluun suostumista voi motivoida ainakin kolme tekijää: haastateltava pääsee ilmaisemaan oman mielipiteensä

aiheesta ja saada äänensä kuuluviin, haastateltavalla voi olla tarve kertoa omista kokemuksistaan, haastateltavalla saattaa olla halu jakaa ajatuksensa myös muiden tietoon ja taustalla saattaa olla myös ajatus siitä, että omien kokemusten kertominen voi auttaa muita samassa tilanteessa olevia. (Eskola ym. 2018, 31-32.)

Opinnäytetyömme noudattaa hyvin pitkälti edellä kuvattua teemahaastattelurunkoa. Vapaaehtoisia haastateltavia oli suhteellisen helppo löytää niistä henkilöistä, jotka osuivat määrittelemäämme ikähaarukkaan, tosin vankilan puolella oli alkuvuodesta hyvin vähän kyseisistä ikäluokista vankeja. Haasteina koimme aikataulujen sopimisen ja niiden toteutumisen, koska sovittuja aikoja peruuntui esimerkiksi sairastumisten vuoksi ja vankilassa koronakaranteenit aiheuttivat muutoksia jo sovittuihin aikatauluihin. Osa jo sovituista haastatelusta peruuntui siitä syystä, että seuraamus ehti päättyä.

5.3 Aineistoanalyysi

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusasetelman, teoretisoinnin ja aineiston keruun voidaan katsoa kehittyvän vähitellen. Samankaltaista prosessiluonteisuutta edellytetään myös aineiston analysoinnilta. Kerätyn tutkimusaineiston käsittely kannattaakin aloittaa jo hyvissä ajoin kenttävaiheessa, eikä vasta sitten, kun koko aineisto on jo kerätty. On hyvä huomioda, että aineiston analyysi on luonteeltaan niin ikään suuntaa antavaa, jonka pääasiallisena tarkoituksena on täsmentää tutkimustehtävää ja löytää oikeita ja tarkoituksenmukaisia linjoja jatkossa tapahtuvaa aineistonkeruuta varten. Näin pystytään kohdistamaan tutkimus tarkoituksenmukaiseksi arvioituun suuntaan. (Kiviniemi 2018, 82.)

Aineiston analysointi on luonteeltaan sekä analyttistä, että synteettistä. Analyttisyydellä tarkoitetaan aineiston jäsentämistä ja luokittelua eri teema-alueisiin eli helpommin tulkittavissa oleviin osiin. Voi vaatia useita eri analysointivaiheita ennen kuin sisäinen jäsennys ja teema-alueiden erittely asettuu lopullisiin uomiinsa. Keskeisintä olisi kuitenkin löytää koko aineistoa kannatteleva, synteesiä luova temaattinen kokonaisrakenne. (Kiviniemi 2018, 82-83.)

Mitä taas tulee aineiston raportointiin, siinä tulisi välttää liiallinen sirpalemaisuus ja keskittyä teemojen kokonaisvaltaiseen käsittelyyn. Aineiston analysoinnin yhtenä tavoitteena onkin löytää keskeiset perusolot ja ydinkategoriat, jotka kuvaavat tutkittavaa kohdetta ja näin ollen niiden varaan voi rakentaa tutkimustulosten analysoinnin. Tutkijan tehtävänä on myös pystyä karsimaan epäolennaista aineistoa pois, jotta keskeisimmät käsitteet löytyvät laajastakin aineistokokonaisuudesta. Tutkimus itsessään on lopulta tulkintojen perusteella väritynyt tuotos ja aineiston analyysi, sekä tutkimusraportti tutkijan henkilökohtainen konstruktio tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Kiviniemi 2018, 83.)

Opinnäytetyön haastatteluja tehdessä kävimme keskusteluja jo alkuvaiheessa siitä, kuinka haastateltavien tuottama puhe omasta elämästä ja rikollisuudesta on yhteydessä tutkittuun tietoon ja valitsemaamme kriminologiseen oppimisteoriaan. Teemaluokitukset tuntuivat olevan jo ensimmäisien haastattelujen kohdalla sidoksissa tutkimuskysymykseemme sekä opinnäytetyöaiheeseemme ja vastauksissa oli havaittavissa yhtäläisyyksiä oppimisteoriaan.

Haastatteluissa nousi hyvin esille esimerkiksi se, kuinka maailma on muuttunut digitalisoitumisen myötä. Sosiaalisen median vahva tulo ajankohtaistiedon hankinnan sekä viihteellisten sisältöjen kanavina muuttaa hieman käsitystä median vaikutuksesta rikosmyönteisen ajattelun taustalla. Toisaalta perinteiset ja journalismiin perustuvat tiedotusvälineet ja niiden tuottama uutisointi ei edelleenkään näyttäydä rikostentekijöiden mielestä rikollisiin tekoihin yllyttävänä medioina. Tämä ero johtunee siitä, että sosiaaliseen mediaan voi kuka tahansa tuottaa sisältöjä, kun taas toimittajien tekemä sisältö on ammattilaisten tekemää ja faktoihin perustuvaa uutisointia.

Haastattelumateriaalia kertyi verrattain paljon ja karsimme pois mielestämme epäoleellisia vastauksia. Hankaluutena oli myös päättää mihin alaluokkaan jokin vastaus liitetään, kun se saattoi käydä useamman teeman alle. Onnistuimme kuitenkin lopulta saamaan riittävästi materiaalia jokaiseen alaluokkaan yhdessä tulkitsemalla vastausten pääasiallista sanomaa.

5.4 Eettiset näkökulmat

Tutkijan tulee kunnioittaa tutkittavien henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja ihmisarvoa. Lisäksi tutkijan on toteutettava tutkimuksensa niin ettei siitä aiheudu tutkittavina oleville ihmisille tai yhteisöille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, mutta osallistujan täytyy myös voida keskeyttää osallistumisensa missä vaiheessa tahansa eikä kieltäytymisestä saa seurata kielteisiä vaikutuksia. Tietosuojan tulee säilyä kaikissa tutkimuksen vaiheissa eikä yksittäisiä henkilöitä saa olla mahdollista tunnistaa. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2019, 8, 13).

Opinnäytetyömme tilaajana toimi Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto, jonka päällikkö allekirjoitti opinnäytetyösopimuksen. Lisäksi pyysimme Jokelan vankien haastatteluluvan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallinnolta. Pyysimme haastateltaviltamme kirjallisen suostumuksen haastatteluun sekä haastattelun tallentamiseen. Huolehdimme, ettei haastateltavien anonymiteetti vaarantunut missään tutkimuksemme vaiheessa ja ettei heille aiheutunut haittaa tutkimukseen osallistumisesta. Ainoastaan yksi vankilassa haastatelluista pyysi jälkeenpäin poistamaan joitain kohtia haastattelusta anonymiteetin varmistamiseksi. Aineisto säilytetään tietosuojalain mukaisesti ja sen asianmukaisesta hävityksestä huolehditaan opinnäytetyön valmistuttua syksyllä 2022.

6 Tulokset

Tässä luvussa käsittelemme opinnäytetyömme tutkimustuloksia. Esittelemme tuloksia viiden yläluokan kautta, jotka olemme jaotelleet haastatteluissa nousseiden aihepiirien mukaan. Näitä yläluokkia ovat sosioekonominen tausta, rikollinen käyttäytyminen, median vaikutus rikosmyönteiseen ajatteluun, roadman-ilmiö & gangsta rap ja päihteet. Tulosten analysointia varten kukin yläluokka on jaoteltu lisäksi 3-4 alaluokkaan niin ikään haastattelussa toistuvien aihepiirien perusteella (liite 4).

Haastattelut litteroitiin tekstimuotoon, jonka jälkeen kukin haastattelu purettiin laadullisella sisällönanalyysillä aluksi manuaalisesti leikkaa-liimaa-tekniikalla (liite 5). Tulosten luotettavuuden varmistamiseksi analysoimme molemmat kaikki kymmenen haastattelua, jonka jälkeen tapasimme sisällön analyysin yhdenmukaisuuden tarkistamista varten. Tuloksissa huomioitavaa on, että sama haastateltava voi puhua useasta eri alaluokasta. Esimerkiksi päihteiden käytöstä kysyttäessä haastateltava voi kertoa päihteiden käyttöön vaikuttavan kaveripiirin, elämäntilanteen sekä niiden helpon saatavuuden. Vastaavasti kaikki haastateltavat eivät tuo vastauksissaan esiin kaikkia teemoja eikä esimerkiksi roadman-ilmiöön liittyviä aiheita mainittu kaikissa haastatteluissa.

Tulokset esitellään haastateltavien siteerausten avulla. Siteeraukset on kirjoitettu sellaisenaan äänitallenteilta, eikä niiden kieliasua ole muokattu. Haastateltavat on nimetty H1-H10, eikä heidän tunnistettavia taustatietojaan, kuten nimeä, ikää tai suoritettavaa rikosseuraamusta tuoda tuloksissa esiin heidän anonymiteettinsä säilyttämiseksi.

6.1 Sosioekonominen tausta

Sosioekonominen tausta valikoitui yhdeksi haastattelun teemaksi siksi, että kysymyksillä haluttiin selvittää minkälaisista perhetaustoista nuoret rikosseuraamusasiakkaat tulevat, minkälainen perheen taloudellinen tilanne on ollut ja minkälainen koulutustausta nuorilla on. Näillä kysymyksillä haluttiin selvittää minkälaisia eroja ja samankaltaisuuksia nuorten rikosseuraamusasiakkaiden taustoilta löytyy ja toisaalta pyrittiin löytämään niitä haasteita, joita nuorten elämässä on ollut esimerkiksi jo lapsuudessa ja ovatko ne mahdollisesti vaikuttaneet nuorten rikosmyönteiseen ajatteluun.

Taloudellisella tilanteella haluttiin selvittää nuorten omia kokemuksia ja näkemyksiä perheen eli vanhempien taloudellisesta tilanteesta ajanjaksolla, jolloin haastateltava on vielä asunut vanhempiensa kanssa samassa taloudessa. Kysymyksellä halusimme kartoittaa sitä, onko haastateltavalla ollut kotona asuessaan perustarpeet kunnossa ja kuinka paljon rahaa on ollut käytettävissä. Haastateltavista kukaan ei kertonut mitään euromääräisiä summia, kuinka paljon he olivat saaneet esimerkiksi viikko- tai kuukausirahaa omiin menoihinsa, vaan rahasta puhuttiin

enemmän yleisellä tasolla. Kuusi vastaajaa kymmenestä koki perheensä taloudellisen tilanteen olleen hyvä tai keskiverto, ja he olivat kokeneet saaneensa tarvittavat asiat aina hankittua.

Ei ole silleen puuttunut mitään, että äiti on ollu sosiaalityöntekijänä eri paikoissa, lastensuojelussa ja maahanmuuttovirastossa, että sil on hyvä esimiehen paikka ollu. Sille on aina tullu raha sillai, ei oo puuttunut mitään ja sit jos mä oon tarvinnut rahaa niin mä oon kysynyt ja äiti on antanut.” H1

Ihan hyvä, ollaan tultu toimeen, omakotitalo, kaikki mitä tarvii, ei nyt mitään ylimäärästä oo mutta --Vanhemmat työssäkäyviä ja... H7

Neljä vastaajaa puolestaan koki, että perheellä oli haasteita toimeentulon kanssa ja olivat jääneet paitsi monista asioista esimerkiksi kavereihin verrattuna.

No raha oli semmonen niinku, aaamm, mä en oikeestaan ikinä saanu mitään, tai siis sain, en mä voi valehella siitä et mä en saanu. Mut mä en saanu niinku yhtä paljo, ku kaikki muut lapset. Et se on ollu kyl semmonen "struggle. H2

No aika tiukkaa se oli. Ku tota äiti oli yksinhuoltaja ja 2 lasta ja tälleen. Että ei sillai ylimäärästä rahaa hirveesti ollut että -- Oli ihan hyvät koulutukset ja -- No sillai kylhän se stressas itteeki sillai ku huomasi et tota äitillä ei taloudellinen tilanne ollut niin hyvin. H8

Vastauksissa tuli esiin nuorten omat näkemykset perheen taloudellisesta tilanteesta ja kukaan haastateltavista ei tullut vastauksien perusteella varsinaisesti hyvätuloisesta ja varakkaasta perheestä. Perheen koostumus saattaa olla yksi selittävä tekijä taloudellisen tilanteen arvioinnissa, sillä itse perheet olivat kahdeksassa tapauksessa epätyypillisiä perheitä ja vain kaksi vastaajaa kertoi eläneensä lapsuuden ydinperheessä.

Koulutustaustaa kysyimme, koska halusimme kartoittaa haastateltavien nuorten sosiaalisten piirien laajuutta ja selvittää minkälaisia suunnitelmia heillä on ollut oman tulevaisuuden suhteen. Kaikki kymmenen haastateltavaa oli käynyt jonkin verran kouluja ja kaikilla oli ollut ainakin jonkinlaisia haasteita koulunkäynnin kanssa. Neljä vastaajista kertoi koulun sujuneen varsinaisen oppimisen kannalta ihan hyvin. Haasteita oli kuitenkin kaikilla vastaajalla esimerkiksi alan valinnan kanssa, keskittymiskyvyssä, motivaatiossa, jaksamisessa ja moni kertoi myös oppimisvaikeuksista. Kenelläkään kymmenestä vastaajasta ei ollut haastatteluhetkellä ammatillista tutkintoa suoritettuna.

Peruskoulu vaan paperilla ja sitten tota mä oon alottanut datanomin koulutuksen. Sitten toi talorakennusala kahtena vuotena ja sitten toi lähiohittaja. Mut kaikki on loppunut aika lyhyeen. -- Päihteet ja ja tämmönen niinku, mä olin aika tämmönen ADHD tapaus nuorena ni ni sit se mmm... --muut huvitukset sitten tuli siihen vähä niinku, joo ja sit alko tapahtuu. H7

Peruskoulu käyty. Sit vuos sähköalaa, kaks vuot kokkialaa. Sit siihen ne jäi -- Ei oo menny hirveen hyvin. Mul on pienii oppimisvaikeuksii ollu aina. H6

Noo, mä en oo viel valmistunu. -- Ja siis joo, koska mul on ollu keskittymishäiriöö siitä ku mä on ollu mitä viis vuotias -- Et, mä oon ammattikoulus nyt -- Se alko sujuu paremmin ku mä muutin pois kotoot. Et enemmän, mä oon saanu enemmän asioit tehtyy sit ku mä asun yksin. Et ei oo kukaan häiritsemässä. H2

Enemmistöllä vastaajista oli koulutustaustaa peruskoulun jälkeen, mutta vastauksissa näkyi vaikeus löytää mieluisa ala ja ammatti. Opiskelumotivaation puuttuminen tuntui olevan yhteydessä juuri alavalinnan hankaluuden kanssa, koska itselle mieluisaa alaa oli ollut hankala löytää. Tämä oli aiheuttanut monelle opiskelujen keskeytymisiä ja sitä kautta myös ulkopuolelle jäämistä. Tämä voi osaltaan selittää myös sitä, että kaveripiiri on alkanut muodostumaan muista samankaltaisista ja ei rikosmyönteiset kaveripiirit ovat vaihtuneet jossain vaiheessa mahdollisesti rikosmyönteisiin kaveripiireihin. Osalla vastaajista oli mielestään selkeitä keskittymis- ja oppimisvaikeuksia, jotka osaltaan voivat vaikuttaa opiskelujen keskeytymiseen.

Perhetausta ja perheiden koostumus vaihteli paljon haastateltavilla ja ne olivat hyvin erilaisia. Kukaan haastateltavista ei kuitenkaan kertonut, että perheellä olisi ollut vaikutusta heidän rikoksiinsa tai rikosmyönteisten asenteiden syntymiseen. Vastauksien perusteella voitaneekin todeta, että perhetaustalla ei näyttäisi olevan suurta merkitystä nuorten ajautumisella rikosten tekemiseen. Toisaalta voidaan myös ajatella, että nuoret eivät ole tiedostaneet merkityksiä tai eivät halua syyllistää perhettään omista tekemisistään. Vain kaksi haastateltavista oli kasvanut lapsuutensa ydinperheessä ja joissa vanhemmat olivat edelleen yhdessä.

Tota mun vanhemmat on vielä yhdessä, ne on aina ollu yhdessä. Mul on yks pikkusisko ja - Omakotitalo ja sillee ja iha hyvä perhe, et, et niitten takii ei oo... en oo ruvennut rikoksii tekee. H9

Hyvä, että mun porukat on vieläkin yhdessä ja mul on sisko ja veli ja ne ei oo tehny mitään rikoksia, et mä oon tämmönen suvun musta lammas. -- Kyllä, hyvä koti. H7

Valtaosalla vastaajista oli kokemusta muusta kuin ydinperheestä, kuten yksinhuoltajaperheestä, vanhempien erosta ja uusioperheestä.

Mulla sisko, äiti ja isä, mutta tota vanhemmat eros ku mä olin tota varmaan joku 5-vuotias tai jotain en oo ihan varma, mutta jossain siinä, ja sitte muutettiin tuota äitin ja siskon kanssa muualle siitä kämpästä missä asuttiin tota faijan kanssa. H8

No, nuorempana oli tota pikkuveljee ja oli isobroidi ja oli faijaa ja puolfaijaa ja sit oli mutsii ja kaks mummii ja ollu pappaa ja -- asun mutsin kans vielä. H5

Meitä on yheksän. Ja mä oon yheksäs lapsi. Mutta kyl mul on puolsiskoja, jotka on nuorempii ku minä. Mut mä oon niinku äitin nuorin tyttö. Mä oon enemminkin musta lammas, koska mä olin nuorin ja mun ja mun veljen ikäero on niinku seitsemän vuotta. Kaikki muut on sitä vanhempii. H2

Suurin osa haastateltavista korosti vastauksissa sitä, että lapsuuden perheellä ja kasvatuksella ei ollut vaikutusta siihen, että nuori oli tehnyt rikoksia. Vastauksissa kuitenkin näkyi se, että perheitä on hajonnut ja uusia syntynyt ja sen myötä uusia perheenjäseniä tullut kuvioon mukaan. Muutama haastateltavista kertoi kokeneensa olevansa niin sanottu perheen ”musta lammas” muihin perheenjäseniin verrattuna. Kertooko sanonta siitä, että nuori on kokenut olleensa perheessään jotenkin eri asemassa haluamattaan vai sanoitetaanko tällä sitä, että kun on ajautunut väärin porukoihin, on kokenut sitä kautta olevansa ikään kuin ei hyväksyttävämpi muiden perheenjäsenten rinnalla.

6.2 Rikollinen käyttäytyminen

Rikollisella käyttäytymisellä tarkoitettiin haastattelussa rikosseuraamuksiin johtaneita tapahtumia ja tekoja. Haastateltavien rikoshistoria vaihteli ja otoksessa oli mukana sekä ensikertalaisia että rikoksen uusijoita. Haastateltavien henkilöiden tutkintavankeuteen tai tuomioon johtaneet rikosnimikkeet vaihtelivat. Henkilöiden rikosseuraamukseen johtaneita nimikkeitä olivat esimerkiksi huumausainerikos, pahoinpitely, ryöstö ja virkavallan väkivaltainen vastustaminen.

Yläluokassa rikollinen käyttäytyminen tarkasteltiin haastateltavien mainitsemia syitä, jotka ovat vaikuttaneet heidän mukaansa rikollisen käyttäytymisen aloittamiseen. Aihetta lähestyttiin kysymällä haastateltavalta, mitkä tekijät ovat hänen mielestään vaikuttaneet siihen, että hän on rikosseuraamusasiakkaana. Vastauksista nousi esiin neljä erilaista teemaa, jotka voitiin jakaa alaluokiksi kaveripiiri, oikeutus, elämäntilanne sekä päihteet.

Jokainen on joskus nuori ja sanotaan, että nuoret hakeutuvat luonnostaan muiden kaltaistensa joukkoon ja haluavat olla osana jotain ryhmää tai yhteisöä. Tämä pätee niin hyvässä kuin huonossakin. Jokainen varmasti pitää hyvinä esimerkkeinä erilaisia harrastusryhmiä- ja porukoita. Jos taas nuorelle ei tarjoudu mahdollisuuksia osallistua harrastuksiin, voi seurauksena olla ajautuminen niin sanottuun huonoon seuraan, koska tarve kuulua johonkin yhteisöön on suuri ja ainakin yksinäisyyttä parempi vaihtoehto. Ystäväpiirien merkitystä ei tästä näkökulmasta tulisi väheksyä, kun tarkastellaan syitä rikosmyönteisen ajattelun taustalla. Kymmenestä vastaajasta neljä koki kaveripiirin vaikuttaneen eniten omaan rikolliseen käyttäytymiseensä. Vastauksissa korostui etenkin hyväksynnän hakeminen ja ryhmään kuuluminen.

Ja sit kaverit on se isoin, kun ne kannustaa. Ja sit nuorena kuuntelet enemmän kaverit, kun kaikki muut. Et joo, kaverit teki tätä ja sit säkin teet, et näyttääksseen et sä oot parempi ja sä oot cool ja et niinku sit kaikki alkaa olla sun kaveri. Se on niinkun mitä nuoret miettii. H3

Ööö, piti olla nuorena kova jätkä. Piti olla nuorena kova jätkä ja ei halunnu semmost leimaa, et muut katto vähän et jaa, tää äijä on semmonen, et ei se tee mitää. Tosi paljon piti niinku... nuorisos pitää olla niinku, vähän mittailta kulleja, et ketä on kovin jätkä. Sit siit tulee just, tulee tehtyy tyhmii asioi ja sit jälkee

päin mä itekin huomaan, et niinku vanhempana ja näin, et mitä sitä tulikaan tehtyä nuorempana. H4

Kaveripiirillä nähtiin olevan vaikutusta myös esimerkin ja oppimisen kautta. Kaksi kaveripiirin maininnutta vastaajaa kertoi saaneensa kavereiden kautta neuvoja rikollista toimintaa aloittaessaan.

Siis mun kavereil oli siis ihan kymmenii tuttui, ketkä teki noit samoi juttui, et niilt sai aika paljon niinku apuu, et miten pääs alkuu. H5

No totta kai näkee esimerkii vaikka saman kaupunginosan vanhemmilta ihmisiltä ja halua olla ku ne. Jos vaik näkee et niil on paljon rahaa, niin sit nekin halua tehdä paljon rahaa. Et ne saa niiltä neuvoja. H1

Yhdellä haastateltavista oli eriävä kokemus kaveripiirin vaikutuksesta oman rikollisen käyttäytymisen aloittamiseen. Hän kertoi olleensa silloisesta kaveripiiristään ainoa, joka on saanut rikostuomion. Haastateltava kertoi rikollisuuden aloittamisen olleen haastavaa kontaktien puuttumisen vuoksi.

Niin riippuu missä porukoissa pyörii. Tota ite en oo just missää porukoissa sillai alun perin pyöriny, mis ois ollu mitään alamaailma- tai sillai niin rikollista porukkaa, niin kyllähän siinä oli haastavaa löytää tota, heh, niinku semmosta hyvää tavaraa mutta. Mutta niin. H8

Vastaajista alle puolet koki kaveripiirin vaikuttaneen omaan rikolliseen käyttäytymiseen tai sitä ei ainakaan mainittu haastatteluvastauksessa. Toisaalta neljä vastaajaa koki nimenomaan kaveripiirin vaikuttaneen eniten oman rikollisen käyttäytymisen aloittamiseen. Näissä vastauksissa korostui hyväksynnän hakeminen ja jonkinlaisen koviksen roolin ottaminen kaveripiirin ihailun ja kunnioituksen saavuttamiseksi.

Rikollista käyttäytymistä myös oikeutettiin joissakin vastauksissa erilaisin perustein. Määrittelimme oikeutus -alaluokkaan kuuluvaksi kaikki sellaiset vastaukset, joissa rikoksen tekemistä oikeutettiin jonkin saatavan hyödyn kautta, kuten raha, maine tai jännitys. Rikoksen oikeutukseksi olemme katsoneet myös rikoksen selittämisen esimerkiksi vahinkona tai selviytymiskeinona, joka on vain tapahtunut tai joka on ollut pakko tehdä. Lisäksi rikosasiasta ei välttämättä otettu itse vastuuta, vaan syyinä rikollisuudelle nähtiin toiset ihmiset tai virkavallan käytös.

Rikollisesti käyttäytyvät ihmiset oikeuttavat yleensä tekonsa jollakin. Tämä tarkoittaa sitä, että rikollinen antaa selityksiä käyttäytymiselleen ja teoilleen vedoten esimerkiksi johonkin tarpeeseen tai sen puuttumiseen, jonka voi sitten saavuttaa rikollisin keinoin. Enemmistö vastaajista koki rikolliseen käyttäytymiseensä vaikuttaneen jonkin siihen oikeuttavan seikan. Kuusi vastaajista puhui haastattelussa erilaisten ulkoisten tekijöiden, kuten rahan maineen tai jännityksen toimineen motivoivasti rikoksen tekemisessä. Heistä neljä kertoi rahan olleen joko tärkein syy tai yksi syistä rikolliseen käyttäytymiseen.

No siis, se oli varmaan just sitä aikaa, ku kaikil oli tärkeetä se, et oli paljon rahaa, koska hengas tuol Itäkeskuses, missä oli paljon jengii, jotka teki niit jut-tui mihin mä sit itekin päädyin. -- Ja sit ei ollu siin tapaukses oikestaa niinku ollenkaa, et enhän mä saanu KELA:lta mitää tukii eikä, niinku vanhemmilki oli sillee suht tiukkaa, ni sit oli pakko sitä rahaa niinku jostain saada. H5

Rahan lisäksi yhdessä vastauksessa nousi esiin rikoksen tuoma maine, jonka vastaaja koki myön-teisenä. Samassa haastattelussa ilmeni toisaalta myös puutteellista vastuunottoa, sillä syynä omaan rikollisuuteen nähtiin lopulta toiset ihmiset sekä virkavallan toiminta.

Niinku mä sanon, huomion takia. Sosiaalinen media. Et mä oon number one ja mä oon the boss ja mä teen enemmän rahaa. Haluaa olla tiiäksä numero yksi. Tekee rikoksen huomion takia, niin fanit tekee susta ison. Ihmiset tekee meistä näin rikollisia. -- Kyllä, kyllä, jos poliisi ei olisi tehnyt tämän minun jutustani noin iso, tiedätkö se on kertonut kaikkia ongelmia, jotka mä en olisi tiennyt niistä, jotka mä en edes ollut paikalla, jotka ei edes liity minuun, jotka ihmiset ne on tehny, ne ei edes kertonut minun nimeä, edes kertonut mitään minusta. Poliisi kertonut kaikkia näitä. H10

Kaksi haastateltavista mainitsi rikoksen tuoman jännityksen olleen ainakin osasy s rikollisuuden jatkamiselle.

Kyllä mä ymmärrän niitä, jotka sanoo et siihen jää pahasti koukkuun - - mutta onhan se nyt sillai, että ei se mitään tylsää tekemistä myöskään oo että. Siihen aikaan, ku mä möin, niin mä olisin mielummin myyny, ku istunu vaikka kahek-sasta neljään tietokoneen äärellä jossain, tiätsä. H1

Toisaalta yhdessä vastauksessa myös todettiin erikseen, ettei rikoksen tuoma jännitys ole ollut syynä rikolliselle käyttäytymiselle.

No raha ja merkkipaätteet tulee ensimmäiseen mieleen. Et en mä sitä sen ad-renaliinin takii kyl tehny. H5

Vastauksissa korostui rahan, kalliiden vaatteiden tai hienojen autojen merkitys saavuteltavina asioina, vaikka niiden saamiseksi pitäisi käyttää rikollisia keinoja. Kuusi vastaajaa kertoi omaan rikollisuuteen vaikuttaneen jonkin oikeuttavan seikan, kuten menestymisen tai jännityksen. Neljä vastaajaa kertoi erityisesti rahan ihannoimisen motivoineen heitä rikolliseen käyttäyty-miseen.

Elämäntilanteen tai elämänhistorian vaikutuksesta rikolliseen käyttäytymiseen ja rikosseuraa-musasiakkaaksi päätymiseen puhui vain kaksi haastateltavista. Heistä toinen puhui aiheesta yleisellä tasolla viittaamatta omaan taustaansa.

Et millainen menneisyys henkilöllä oli, et jos on eläny ite niin pahassa väkival-lassa elämässään ja sit sen jälkeen on kokenut tosi paljon, sit sen jälkeen se joutuu varmaan rikoksiin. H3

Toinen haastateltava listasi paljon asioita, jotka silloisessa elämäntilanteessa ovat vaikuttaneet rikolliseen käyttäytymiseen ja päätymiseen rikosseuraamusasiakkaaksi.

No se e-pillerit ja alkoholin käyttö plus plus korona-aika, ei päässy minnekkää ja sit niinku koulu tiätsä, mun koulu vaan meni päin vittuu. Anteeks, anteeks kielenkäytöstä. Mut mun koulu, like, mä en enää käyny kouluu, mul ei ollu duunii, mul ei ollu elämää kirjaimellisesti. H2

Näissä kahdessa vastauksessa nousi esiin nuoriin kohdistuneet ikävät asiat elämässä ennen rikollisen käyttäytymisen alkamista. Molemmat olivat sitä mieltä, että näillä kokemuksilla on ollut vaikutusta käyttäytymisen taustalla ja näkevät edellä mainittujen asioiden syy-seuraussuhteen siten hyvin suoraviivaisesti.

Päihteiden käyttö ja päihderiippuvuus ovat usein rikollisen käyttäytymisen taustalla, joko niin että rikoksiin syyllistytään päihteiden vaikutuksen alaisena tai rikoksia tehdään, jotta saadaan hankittua päihteitä. Päihteisiin liittyvillä kysymyksillä halusimme selvittää, kuinka monella haastateltavalla oli päihdetaustaa ja minkälaista. Toisaalta halusimme myös selvittää kuinka arkipäiväistä päihteet ja niiden käyttö nuorten keskuudessa on ja kuinka helposti esimerkiksi laittomia päihteitä on saatavilla. Vastauksista kävi ilmi, että osalla haastatelluista rikosseuraamusasiakkaista oli taustallaan huumausainerikoksia, joissa tuomio on tullut huumeiden myynnistä. Näistä asiakkaista kukaan ei kuitenkaan maininnut päihteitä syynä rikosseuraamusasiakkuuteen, vaan tällöin asiakkuuteen johtaneena tekijänä nähtiin edellä käsitelty oikeutus, kuten rahan hankkiminen tai jännitys.

Yksi haastateltavista mainitsi ongelmallisen päihteiden käytön osasyynä rikolliselle käyttäytymiselleen, mutta kertoi myös elämäntilanteensa, kuten vaikean lapsuuden, vaikuttaneen käyttäytymiseensä. Haastateltava listasi lisäksi muita rikolliseen käyttäytymiseen johtaneita syitä, kuten koronapandemia, hormonitoiminta tai ärsyttävät muut ihmiset. Kolme haastateltavista koki omalla päihteidenkäytöllään olleen suurin vaikutus rikosseuraamusasiakkaaksi päätymiseen.

No päihteet ja aika lyhyt pinna. Se varmasti. H9

No huumeet, jostain piti rahaa saada ja sitten niin huumepäissään ei oikein oo mitään myötätuntoa ei oo niinku, sitä voi tehdä ihan mitä haluaa ja mistä tykkää. H7

Suurin osa haastateltavista kertoi itse käyttävänsä päihteitä, tavallisimmin alkoholia ja kannabista. Muutama haastateltavista kertoi huumausaineriippuvuudestaan sekä lisäksi yksi vastaa- jista puhui amfetamiinin, kokaiinin ja ekstaasin viihdekäytöstään. Joillakin vastaajilla oli tuomioita ja rikosepäilyjä huumeiden käyttörikoksista sekä huumausainerikoksista. Näistä vastaa- jista kaikki eivät kuitenkaan kokeneet päihteiden vaikuttaneen rikolliseen käyttäytymiseen.

6.3 Median ja musiikin vaikutus rikosmyönteiseen ajatteluun

Teemahaastattelun yhdessä osiossa käsiteltiin median ja musiikin vaikutuksia rikosmyönteiseen ajatteluun. Ajatuksena oli haastattelun avulla selvittää kuinka paljon nuoret kuluttavat median tuottamia sisältöjä ja minkälaiset sisällöt nuoria kiinnostavat. Samalla halusimme selvittää nuorten rikosseuraamusasiakkaiden samaistumista, oppimista ja ihannoitua median ja musiikin kautta välittyvään rikollisuuteen.

Media on laaja käsite, joten teimme rajauksia mitä tässä yhteydessä medialla tarkoitamme. Puhuimme perinteisestä mediasta, joka kattaa lehdet, tv:n ja radion ja lisäksi puhuimme uusista medioista eli sosiaalisesta mediasta, joihin laskimme esimerkiksi Facebookin, Instagramin, TikTokin ja Youtuben. Samalla tutkimme, kuinka rikosten tekemisellä ansaittuja henkilökohtaisia hyötyjä perusteltiin ja kuinka rikollista käyttäytymistä selitettiin näiden teemojen kautta. Median ja musiikin vaikutuksesta rikosmyönteiseen ajatteluun nousi haastatteluissa erityisesti kolme erilaista aihetta, jotka jaottelimme alaotsikoiksi saatavat hyödyt, oppiminen ja rikosmyönteinen identiteetti.

Perinteisillä uutismedioilla (sanomalehdet, radio ja tv) ei ollut mainittavaa vaikutusta rikosmyönteisen ajatteluun ja rikolliseen käyttäytymiseen. Sen sijaan musiikkivideoilla ja sosiaalisella medialla (mm. Facebook, Instagram, Youtube, Tiktok) vaikutukset olivat jo selvästi nähtävillä. Nuoret puhuivat musiikkivideoiden ja sosiaalisen median vaikutuksista sekä myönteisessä, että kielteisessä mielessä.

Pyrimme saamaan vastauksista esiin, minkälaisia hyötyjä nuoret rikosseuraamusasiakkaat kokiivat saaneensa rikollisella käyttäytymisellä ja kuinka paljon media oli haastateltavien mielestä myötävaikuttanut tekojen tekemiseen. Tutkimuksessa nuoret kertoivat ihannoinnista artistien ja julkisten varakasta elämäntyylä kohtaan. Saatavana hyötyinä voidaan nähdä sekä materiaalisia asioita kuten raha, vaatteet ja muut ulkonäköön liittyvät asiat. Toisaalta ihannoitiin julkisuutta itsessään ja sen kautta tulevaa kuuluisuutta ja mainetta.

Ainakin ennen, ku on kattonu niistä voi nähdä, että hei noil on hienoja vaatteita ja et noi tekee vaikka samoja juttuja ku mitä mä tein ennen vankilaa, vaikka myy jotain ja tosi siistit kalliit vaatteet, et mäkin haluan tommoset. Mäkin haluan tommosen hienon auton, niin totta kai se niinku, niinku buustaa sitä, että mitä sä haluat tehdä itsesi kanssa, että. Jos sä näät et jollain toisella on noin paljon kalliita ja hienoja juttuja, niin säkin teet kaikkesi että saat sen niinku... just myydä jotain huumeita tai tapansa on kaikilla. H1

Sitten kaikki aina haluaa sitä.. tota omaisuutta ja muuta niin sitten, jos ei sitä muuten on tarjolla niin sitte rikollisuudel, esimerkiks no jos joku henkilö jaksaa opiskella ni ja muuta, niin ohan se sitte helpompi, sillä jotain rikollista reittiä tehdä sitä rahaa ja muuta. H8

Tiäks, mä haluan, sitä kautta mä saan huomioo, Mä haluan, sitä kautta mä saan rahaa. Mä haluan sitä kautta saada kaikki tiäksä fameen, kaikki, sen takia mä oon tehnyt noit, ei ollut mitään tiedätkö sä tarkoitus, mutta se tarkoitus ollut se, että saa huomioo. Ja olla fame ja tekee rahaa ja kaikki sellaista. H10

Osa nuorista ei välittänyt onko saatavat hyödyt kuten maine ja varallisuus hankittu rikollisella tavalla. Ainoastaan kaksi haastateltavista koki, ettei rikosten tekemisestä ole ollut hyötyä tai niistä ei ole seurannut mitään hyvää, pikemminkin päinvastoin. Samaiset haastateltavat pitivät ”naurettavana touhuna” niin sanottujen julkisrikollisten avautumista rikoksistaan julkisuudessa.

No mun mielestä se on tosi tyhmää. Et sillee jos sä oot jos sä teet jotain rikollista niin miksi sun pitää olla tota noin niin näkyvillä, et periaatteessa että, nii, heh, silleen et no otetaa nyt esimerkiks tää, tää Katiska homma, et et äijä on telkkaris koko ajan sit se tekee noit rikoksi ni tottakai sen perään päästään, et jos sä teet rikoksia ni sun pitäis pysyy siin rikoksis eikä tositivees tai niinku tämmöisessä sosiaalisessa mediassa ja..se on mun mielipide tietenkin.H7

No joissain tapauksissa esimerkiksi mä luin sen tota, mikä se on se Janne Ranisen kirjan ni siinähan oli ihan fiksuu, et siitä melkein yksi kolmasosa siitä kirjasta käsitteli sitä niinku mitä se tekee noitten vankilassa olevien ihmisten lasten kesken työtä silleen niinku, et siin oli silleen joku pointtikin silleen loppujen lopuksi. Että, mitä se haki sil, miks se kertoo sen oman tarinan, että se pääsee julkisuutee niin oli niinku just se, et se pystyy auttamaan sit niit lapsii, ainakin silt se vähä vaikutti, mutta esimerkiksi toi mikä Janne Tranberg, ni sen kirjan ku on lukenu, niin siinä ei niinku muuta ollut, ku sitä rikoksil lesoiluu ja semmoista niinku vittu itsensä esille tuomista. H9

Vastauksissa nousee esiin nuorten tarve näyttää ulkoisesti menestyviltä. Osa haastateltavista nuorista koki myös julkisuudessa olevat rikolliset elämässään menestyneeksi, jos he olivat saavuttaneet rikoksillaan ulkoista menestystä. Elämässä menestymisen mittarina vastauksissa korostui raha, kuuluisuus, hienot autot, asunnot ja naiset. Nuoret kokivat yleisesti tavoitteekseen saavuttaa samanlainen elämäntyyli kuin ihailemallaan artistilla tai julkisuuden henkilöllä.

Oppimisteorian mukaan rikoksia opitaan kokeneemmilta rikollisilta ja yhteisöistä, joissa esiintyy rikollisuutta. Perinteinen media ei oppimisteorian mukaan ole suuressa roolissa rikosmyönteisyyden kasvattamisessa. Sosiaalinen media on nykypäivänä vallannut alaa perinteisen median rinnalla ja on vastauksienkin perusteella jo merkittävä tekijä rikosmyönteisen ajattelun taustalla, vaikkakaan ei välttämättä rikosmyönteiseen ajattelun syy. Yksi vastaajista oli kuitenkin ottanut suoraan mallia uutisissa olleista jutuista, joissa kerrottiin kannabiksen kasvattamisesta.

Mut tuota tosi paljon vaik ennen mun vankilaa, just ku mä luin jotain noita kannabiksen kasvattamiseen liittyviä juttuja, niin mä näin et hei et, et mitä vittua, eihän tost ees saa mitään tuomiota, että niinku täähän on ihan niinku. Sit alettiin ettii niinku no just noitten rikosutisten kautta, että hei että täl oli vaikka 10 kasvia ja se sai vaan puolitoista vuotta ehdollista vankeutta, niin miks me ei tehä tolleen. Jos me jäädään kiinni, niin me ei edes jouduta vankilaan, tää on aika voitto voitto tapahtuma. H1

Eniten vaikutteita ja mallia otettiin musiikkivideoista ja niissä esiintyvistä artisteista. Raha, vaatteet, autot, naiset ja kuuluisuus itsessään nähtiin tavoittelemisen arvoisina asioina, vaikka ne saavutettaisiinkin rikoksia tekemällä.

No kyllähän sekin nyt siihen kuuluu tottakai ja näin. Vähän, mut en mä tiiä, kyllä mä aattelen että mä oon jonkin verran ottanu vaikutteita niinku just noista räppäreistä, ku niillä on kalliita vaatteita, ni sit mä oon, et helvetti, noihan on ihan hienoi, et mäki haluun. Nii -- No joo, no lehdis ehkä, en mä usko et niistä niin paljon otetaan vaikutteita, koska ne on kuitenkin semmonen, et sä ehkä kerran viikoksi törmäät semmoseen. Mut just esim musiikki, joku musiikkityyli, ihminen kuuntelee sitä, sit jos mä, jos joku tykkää just räp musiikista, se kuuntelee sitä joka päivä. Siit jää niinku vaikutteita ja. Ja junnut varsinki ottaa vaikutteita. -- Pienemmät ottaa vanhemmist mallii aina. H4

No kyl, jos kattoo noit musiikkivideoit, ni kyl niis on aika paljon samanlaisii vaatteit, mitä niinku nuoret käyttää, et kalliit vaatteet ja tollee. H5

Perinteisen uutismedian vaikutus nähtiin vastauksissa vähäisenä. Nuoret kertoivat seuraavansa uutisia pääasiallisesti sosiaalisen median kautta. He kertoivat kuulevansa pinnalla olevista yhteiskunnallisista aiheista yleensä kavereiltaan netissä esimerkiksi Instagramin kautta. Yksi vastaajista koki, että nuoret pitävät yleisesti televisiuutisia valheellisina ja epäkiinnostavina, mutta true crime -viihdettä totuudenmukaisena. Muutama vastaajista samaistui vahvasti esimerkiksi tv-sarjoissa oleviin teemoihin ja toisaalta tarinoissa olevia henkilöitä ja heidän elämänsä ihailtiin.

Enemmänki kiinnostaa niiku noit ihmisii, jotka piti oikeesti ”struglaa” niitten elämän kaa, ni ne ei tiiä miten ne saa niitten seuraavat ateriat, miten pitää huolta niitten perheestä. Just semmosii tarinoit. mä tykkään, tiätsä, et sit sen jälkeen se alkaa myymään huumeita, siit tulee iso huumeboss ja siit tulee rikas ja sit vihdoinki se perhe saa kaikki mitä se halua. H2

Noo ehkä se sama, mikä mua sillonki kiehto siinä, kun mä aloin aloin myymään ja myin huumeita, että tota siin on jos mä katson vaikka Netflixistä jotain, siel on semmonen sarja ku Huumeiden maailma, mis niinku seurataan huumeiden myyjii ja sit siel seurataan poliisia, joka yrittää saada niitä kiinni. Ja nehän on siis ihan näyteltyjä sarjoja, mutta että kuitenkin kertoo aika aika niinku laajasti siitä millaista se ihan oikeesti on tosielämässä. Ni siin on se, et sä oot itse tehnyt noita niin sä näät, et hei täl on vaik samanlainen vaaka ku mulla on, että hei että kannattaa olla. Toi tekee rahaa ihan samal lailla, ku minä, et toi toi myy kans auton ikkunasta tai että tommosia samaistuvaisuuksii mitä niissä sarjoissa on. H1

Toisaalta vastauksissa myös kritisoitiin tietyn tyyppistä julkisuutta ja julkisuushakuisuutta, riippuen mikä julkisuuden tavoitteena oli.

Seki on aika tapauskohtanen et kehuskeleeks niillä asioilla vai vai tuota katuuks niitä vai siinäki on niinku monta eri, että jotkut kertoo että hän on tehnyt tätä ja tota mut sitte, nii, et jos sä oot lopettanu nää touhut ja sitten kerrot et et omaa tarinaas sanot et ei kannata tehdä tätä ni sit se on eri asia mut kun jotku tekee sen vähän toisin päin.--No yllyttää just tai silleen, että antaa sellaisen kuvan et et rikoksen tekeminen ja huumeidenkäyttö ja tommoset se on jotenkin siistii touhuu ja että siit pääsee julkisuuteen ja siit saa jotain, mut se ottaa vaa tosiasias pois, ettei siit saa mitään. Mäki oon vaa menettäny kaikkee, että.. Mul

oli ennen asiat hyvin, mutta sitten kaikki meni ihan päin vittuu suomeks sanottuna, ku alko käyttää kamaa, täs sitä sit ollaa. H7

Useat haastatelluista nuorista kertoivat myös seuraavansa jonkin verran julkkisrikollisia ja osasivat nimetä heitä. Tavallisimmin nuoret kuuntelivat julkkisrikollisista kertovia kirjoja tai heidän podcastejaan. True crime -vihteeseen suhtauduttiin ristiriitaisella tavalla. Esimerkiksi rikoksista irrottautuneiden elämänkertoja pidettiin mielenkiintoisena ja hyvänä opetuksenakin. Yleisemmin rikosviihdettä pidettiin rikoksiin yllyttävänä, rikollista elämäntapaa ihannoivana ja toisaalta myös huonona esimerkkinä.

6.4 Roadman-ilmio ja gangsta rap

Roadman-termiä ei mainittu haastattelijoiden toimesta lainkaan, koska keskustelua ei haluttu tietoisesti johdatella opinnäytetyössä käsiteltävän ilmiön suuntaan. Useat haastateltavat ottivat kuitenkin aiheen oma-aloitteisesti esiin musiikista kysyttäessä. Kysymyspatteristossa oli kysymyksiä esimerkiksi siitä, millaiseksi haastateltava kokee suosikkiartistinsa imagon ja onko imagolla merkitystä tai mikä lempimusiikissa kiehtoo ja miksi. Muutama haastateltava mainitsi *roadman*-termin sellaisenaan ja monet puhuivat ilmiöstä siihen viittavilla termeillä. Kahdeksan haastateltavaa kymmenestä koki brittivaikutteiden, UK-räpin, Lontoo-elämän tai gangsta rapin vaikuttavan nuorten rikosmyönteiseen ajatteluun tai käyttäytymiseen.

Jaoimme nämä roadman-ilmioista ja gangsta rapista otettavat vaikutteet kolmeen alaluokkaan, jotka ovat rikollisuuden ihannointi, jengit sekä samaistuminen lyriikoihin. Näiden alaluokkien katsottiin eriytyvän vastauksissa sillä perusteella, mitä näiden vaikutteiden koettiin vahvistavan joko haastateltavalla itsellään tai yleisesti heidän mielestään nuorten keskuudessa.

Rikollisuuden ihannointi näkyi vastauksissa, vaikka kahdeksan haastateltavaa kertoikin roadman-ilmion tai siihen rinnastettavien brittivaikutteiden toimivan huonona esimerkkinä heille itselleen tai lapsille ja nuorille yleisesti lisäten rikosmyönteisiä asenteita tai käyttäytymistä. Siitä huolimatta useampi haastateltavista mainitsi Top Boy tv-sarjan toimivan nuorille innoittavana ja opettavana tv-sarjana, josta otettiin mallia. Roadman-kulttuurin ja sen lieveilmiöiden nähtiin tulevan Suomeen etenkin Iso-Britanniasta, mutta gangsta rapin kautta osin myös Amerikasta.

Siis Suomessahan nyt on tää roadman-kulttuuri tullu tosi paljon. En tiiä, oot sä kuullu sellasesta, mutta Netflixissä on semmonen sarja, ku Top Boy, ni väitän, et ku se... -- Just toi Top boy -sarja on tuonu paljo tänne Suomeenkin nuorten keskuuteen huumeiden myyntiä ja väkivaltarikoksii ja ties mitä ryöstöjä sun muuta. H4

Englannista on tullu tämmöinen räppi, niin kun genre, kun drilli ja drillissä on tosi paljon niinku sitä, että niinku rikoksesta kertovaa. Et se on sen koko genren niinku idea, että rikoksesta kertoo. Ja sitten tota Englannissahan on niinku aseet on kielletty ja siellä on niinku puukkoja ja miekkoja ja veitsiä niillä kaikilla, vaikka 14-vuotiailla mukana. Niin nyt ne on Suomessa alkanut tekemään sitä,

että kaikilla on puukot mukana ja huomaa niinku uutisissaki, et tosi paljon nuoret alkanu puukottelee toisiaan täällä ja ihan tyhmistä jutuista, niinku jotain parinkymppin huumekauppaa. Tai niinku, et se ei oo siitä, että pitäisi toimia jollain tavalla, vaan siitä, että ne haluu just puukottaa sen takia, koska ne on nähny sen tuolta. H1

You show violence ja nyt nää pikkulapset tääl juoksentelee jotain pikku-Moran kans ja ne haluu puukottaa sua, koska ne kuunteli sen Kim wangilta, tai jostain Lil Darkien biiseistä, emmä tiiä. H2

Räppiiki mä muistan, et mä oon kuunnellu jostain yheksän vuotiaast asti varmaa, ni mä muistan, ku oon kuunnellu jotain gangsta räppiä joskus pienenä - -, et onhan se vaikuttanu, sen mukana on niinku kasvanu silleen. Et se niinku räppi on tosi syväl mus varmasti, et ku on niinku pienestä asti, että se voi olla syy, osasy siihen miks oon täälläki, et ehkä aiemmin ne sanoitukset niinku loi sitä, mitä halus olla ja nyt ne kuuluu jälkeensä siinä, mitä niinku ite... Että kyllähän se on vaikuttanu varmasti kaikella tavalla ajatusmaailmasta lähtien. H9

Yksi haastateltava kertoi muista poikkeavasti pyrkivänsä erityisesti välttämään kappaleita, joissa kerrotaan aggressiivisuudesta tai seksuaalisuudesta. Haastateltava kertoi kuuntelevansa musiikkia usein pienen lapsensa läsnä ollessa eikä halunnut lapsensa oppivan pahoja sanoja. Haastateltava oli pahoillaan, koska hän oli aiemmin kuunnellut artistia, joka sittemmin tuomittiin useista seksuaalirikoksista.

Se oli aika kiinnostava, et millanen ihminen se oli niinku mejän edessä. Niinku me kuunnellaan sitä, mejän eessä se oli niinku se henkilö, joka laulaa ja hyvänä ihmisenä, me luullaan. Mut sit sen jälkeeen, se on kameroiden jälkeeen tai niinku normi elämässä se on sitten huono ihminen. Ja me ei tiedetty sitä, me vaan kannustettiin sitä. H3

Yleisesti nuorten nähtiin ottavan paljon vaikutteita ja esimerkkiä gangsta rapin rikosmyönteisistä lyriikoista sekä musiikkivideoiden jengejä, aseita ja huumemaailmaa ihannoivasta kuvastosta. Lisäksi neljä haastateltavaa mainitsi Netflixin rikossarjan Top Boy tärkeäksi brittivaikutteeksi, josta otetaan mallia pukeutumiseen, puhetyyliin ja rikollisiin asenteisiin ja tekoihin.

Jengit -alaotsikon alle koottiin vastaukset, joissa puhuttiin roadman-ilmiön vaikutuksista lisääntyneeseen jengiväkivaltaan. Useissa vastauksissa nousi esiin väkivallan lisääntyminen nuorten keskuudessa, muuta varsinaisista jengeistä mainittiin vähäisesti. Sana jengi yhdistetään usein nimeä ja tunnuksia kantaviin järjestäytyneisiin rikollisryhmiin ja vastauksissa puhuttiin yleisemmällä tasolla väkivallan lisääntymisestä nuorten keskuudessa tai nuorten katujengeistä, jotka ovat niin ikään lisääntyneet.

Kahdessa haastattelussa haastateltava otti puheeksi median vaikutukset jengiväkivaltaan. Heistä molemmat kokivat, että median kautta saatu esimerkki on lisännyt jengejä ja jengeissä käytettävää väkivaltaa myös Suomessa.

Siin (Top Boy -sarjassa) on huumeiden myyntii, jengiväkivaltaa, katujengejä ja sitä elämää, mitä kadulla on noil ihmisillä. Se levis, se oli tosi suosittu Suomes, mitä se tuli 2019 vai 2020, ni siis siit otettii, tosi paljon otti Suomi vaikutteita niistä ja sit alko täälläki olee noita. H4

---just esim ku siin jossain rap-musiikis on just jengejä ja sit niinku ihannoidaan väkivaltaa ja tällasta ni nuoriso ottaa, junnut ottaa paljon siit niinku vaikutteita ja ne haluu olla just samanlaista ja sen jälkee se on vähä huolestuttavaa kyllä. Siis se, et ne ottaa kans mallii siitä ja sen jälkee, no siis se ois hyvä, jos ne vaan pysyis siin pukeutumises ja näin, mut se ku se lähtee huumeen myyntiin, sit siit lähtee väkivaltaa, siin tulee vähä kaikkee, kaikest ne ottaa niinku mallia. H4

En mä nyt syytä mitään gangsta räppiä tai tiettyy, tiettyy räppii mitenkää, mutta että suurin osa noista musiikkivideoista alkanut kaikki jengiväkivalta, mitä täällä on. H1

Vastauksissa korostui haastateltavien huoli nuorten lisääntyneestä väkivallasta sekä yhä nuorempien kesken lisääntyvästä aseiden, kuten puukkojen kantamisesta mukana. Haastateltavien mukaan väkivallan ihannoointiin ovat vaikuttaneet etenkin rap musiikki sekä Netflix-sarja Top Boy. Lisääntyneestä katuväkivallasta puhui osa muistakin haastateltavista, kuin he, jotka mainitsivat jengit, näitä vastauksia käsittelemme rikollisuuden ihannoointina.

Olemme tulkinneet haastateltavan samaistuvan lyriikoihin silloin, kun hän kertoo kokeneensa itse samanlaisia asioita, tapahtumia tai tunteita, kuin kappaleessa kerrotaan. Samaistumiseksi on luokiteltu myös vastaukset, joissa ihailaan artistin kertomaa kalliista elämäntyylillä, johon itse haluttaisiin pyrkiä.

Haastateltavista kuusi koki kappaleiden lyriikat sellaisiksi, joihin heidän on helppo samaistua. Monet näistä haastateltavista kertoivat, että he saavat sanoituksista jonkinlaista vertaistukea tai hyväksyntää. Lisäksi kappaleista saatettiin ammentaa lisää itseluottamusta tai voimaantumisen tunteita. Kaikki kuusi haastateltavaa, jotka puhuivat samaistumisesta lyriikoihin, viittasivat gangsta rap -genreen.

Ne tietää mist ne puhuu, että ku ne on yleensä ei oo hyvist niinku lähtökohdista lähtenyt ja sit ne kertoo, mitä tuol tapahtuu ja semmosta niinku meidän normaali arkee, mutta sitte ei niinku niin sanoituille normaaleille ihmisille, ni saattaa kuulostaa aika oudolt noi päihteet ja väkivalta ja kaikki tämmöset, mut meille se on aika normaali, että siihen on tottunu. H7

Nyt sen tajuu hyvin, et se kaikki on ihan paskaa, mitä tuol on, niinku kaikki päihteet ja rikokset. Se on ihan perseest oikeesti, se on niinku sellasta selviytymistä. Niin sit ku kuuntelet sitä räppiä ja sitten jotku tommoset, niinku ihmiset laulaa siitä, että millaist, ni voi vähän kokee, et itel on samanlaista, ni se ei tunnu niin turhalta. Se kaikki, mitä omassa elämässä pyörii, et aattelee, et tästähän kirjoitetaan laulujaki, ni täähä on ihan vitun jees. H9

Ne antaa mulle semmosen powerful-tunne, ku ne sanoo, et niil on niitten omat rahat. Joo, et semmonen niinku motivoituminen, et tiätsä, et näil naisil on tiätsä yhtiöitä ja niin pois päin. Ne ei oo tarvinnu kenenkää apuu, ne teki sen yksin, vaikka niil oli vaikeeta ja tällee, oli tullu tiätsä, äää, slummeist ja nyt ne ajaa jotain ferrareita ja on isoja taloja ja niin pois päin. H2

Kappaleiden tekstit koettiin vastausten perusteella eri lailla voimaannuttavaksi. Useimmat haastatelluista kertoivat kokeneensa samanlaisia asioita ja tunteita, joista kappaleissa puhutaan tai toisaalta samaistuivat myös itse artistiin, jos hänellä oli esimerkiksi samanlaisia lapsuudenkokemuksia tai etnistä taustaa. Kappaleita saatettiin toisaalta pitää myös rikoksiin motivoivina, jos haastateltava koki haluavansa tavoitella samoja asioita, joita olisi mahdollisesti ilman rikollisuutta haastavaa saavuttaa. Lisäksi yksi haastateltavista kertoi kappaleiden lyriikoiden vaikuttavan hänen mielentilaansa niin, että myöhemmissä ongelmatilanteissa kappale saattaa tulla hänen mieleensä ja laukaista halun tapella.

6.5 Päähteet

Päihteisiin liittyvillä kysymyksillä pyrimme selvittämään, millainen suhtautuminen haastateltavalla on päihteisiin ja mikä heidän mielestään vaikuttaa nuorten asenteisiin päihteitä kohtaan. Vastausten perusteella luokittelimme esiin nousseet teemat neljään alaotsikkoon: kaverit, perhetausta, elämäntilanne sekä saatavuus.

Haastateltavat puhuivat vaihtelevasti omasta päihteiden käytöstään. Useimmat asiakkaista puhuivat yleisellä tasolla siitä, mitkä asiat heidän mielestään vaikuttavat eniten nuorten päihteiden käyttöön. Vain muutama haastateltava kertoi omakohtaisista kokemuksistaan ja asioista, jotka heidän kohdallaan ovat vaikuttaneet päihteiden käyttöön.

Useimmat haastateltavista kokivat kaveripiirin vaikuttavan eniten nuorten päihteiden käyttöön. Yhdeksän vastaajaa koki kaveripiirillä olevan eniten vaikutusta nuorten päihteiden käytön aloittamiseen ja osan mielestä myös sen jatkamiseen. Haastateltavat kuvailivat kaveripiirin vaikutuksen päihteiden käytön aloittamiseen voivan olla esimerkiksi yhteistä kokeilunhalua, kaveripiirin painostusta tai yllyttämistä ja halua kuulua joukkoon. Kaveripiirissä päihteiden käyttö on vastausten perusteella saattanut jatkua yhdessä tai vastaajan entinen kaveripiiri on vaihtunut päihdemyönteisempään, jos hänen oma päihteiden käyttönsä on jatkunut ja käytetyt päihteet ovat mahdollisesti koventuneet alun kokeiluista.

No kaveripiirissä, siin oli aluks yksi sellainen henkilö, joka käytti tota än äs kovia huumeita, niin sen kautta. Ja sitten tota, sitten ku sitä tota alko käyttää, niin sitten jotenkin sen seurauksena alkoi kanssa jotenkin etsiä sellaisia ihmisiä, joilta mahdollisesti saisi näitä huumeita ja sitten alko noita linkkejä tolleen, tai linkkejä löytymään siitä ja silleen. H8

No silloin, kun mä aloin polttaa marihuanaa, mä olin muutaman kosovolaisen kaverin kanssa. Mä en koskaan polttanu, ne sano, et ottaa ottaa pari hatsia, bro. Mä sanoin, et ei, bro, mä en halua ottaa. Ne sano, ota ota ja sitten mä otin pari hatsia. Se maistui, oli hyvä olo sitten. H10

En mä usko, että ilman mun kavereita mä olisin ikinä lähtenyt käyttää mitää, ehkä pilveä, mut en mä noit muit, että niitäkin mulle tarjottiin, niin sit siit se lähti. Vanhempien kaverien kaa pyöri, ni sit piti mennä juttujen mukana. H7

Neljä vastaaja kertoi omakohtaisista kokemuksistaan, joissa huumeiden käyttö on alkanut kaveriporukassa. Näistä vastaajista kolme kertoi ottaneensa huumeita ensimmäisen kerran jonkun kaverinsa esimerkin, yllytyksen tai painostuksen seurauksena. Yksi vastaaja kertoi itse olleensa kaveriporukassa se, joka yllytti muita kokeilemaan. Loput kaveripiirin vaikutuksista päihteiden käyttöön maininneista haastateltavista puhuivat aiheesta yleisellä tasolla viittaamatta erityisesti omiin kokemuksiinsa. Ainoastaan yksi haastateltavista ei maininnut kaveripiirin vaikutusta nuorten päihteiden käyttöön, Hänen mielestään nuoret käyttävät päihteitä perheongelmien tai oman kokeilunhalun vuoksi.

Kaikki kymmenen haastateltavaa puhuivat perhetaustan vaikutuksista nuorten asenteisiin päihteiden käyttöä kohtaan, mutta aihetta lähestyttiin kahdesta eri näkökulmasta. Seitsemän vastaajaa sanoi vaikean perhetaustan luultavasti lisäävän päihteiden käyttöä. Syynä ajateltiin olevan kotoa tullut esimerkki, jos vanhemmilla on ollut ongelmallista päihteiden käyttöä tai päihteiden käytön nähtiin toimivan keinona unohtaa kotiasiat, jos nuori on kohdannut kotona esimerkiksi lähisuhdeväkivaltaa. Kolme haastateltavista oli sitä mieltä, että vanhemmat eivät voi vaikuttaa nuoren päihteiden käyttöön millään tavalla. Päihteiden käyttö nähtiin nuoren omana päätöksensä ja haastateltavat kokivat, etteivät vanhemmat välttämättä tiedä totuutta lapsensa päihteidenkäytöstä.

No tosi iso, varmaan isoin on se kaveriporukka ja tota sit on kans, et jos on lapsuuden aikana ollut jotain niinku... ei nyt välttämättä draamaa, mutta vaikka jos on huomioo puuttunu tai rakkautta perheestä tai vaikka ei ole toista vanhempaa läsnä siinä, ni mitä enemmän sä oot yksin, ni sitä huonommaks asiat yleensä menee. H1

Kukaan vastaajista ei kertonut omakohtaisia kokemuksia siitä, että perhetausta olisi vaikuttanut omaan päihteiden käyttöön. Vastauksissa tuli kuitenkin esiin, että perhetaustan nähtiin yleisesti vaikuttavan merkittävästi nuorten päihteiden käyttöön. Päihteiden käytön lopettamisen nähtiin olevan oma päätös. Joissakin vastauksissa korostettiin sitä, ettei ulkopuolinen apu auta, ellei yksilöllä ole omaa halua lopettaa.

Päihteiden käyttöä perusteltiin hankalalla elämäntilanteella kolmessa vastauksessa. Näissä kaikissa päihteiden ongelmakäytön kuvailtiin olevan jonkinlainen kierre, jonka elämäntilanne aiheuttaa.

Se voi käydä vaikka kelle, et se on vähän niinku väärä paikka, väärä aika.. - - Jotkut on taas niinku silleen, vaikka vähän masentuneita tai sitten tosi nopeasti käy se, että huomaakin, että on hetken käyttänyt huumeita ja on ihan kokonaan kaikkien muiden ulkopuolella ja kukaan ei halua enää hengata sen takia, et käyttää huumeita. H9

En mä tiiä, mut mun mielestä, if you, sanotaan vaikka sul on ollu koko viikko, yoy been having bad days, sä heräsit huonol jalalla, sut... sait potkut tai whatever, sä erosit sun poikaystävästä, ihan sama. H2

Haastateltavat kuvailivat sitä, että elämäntilanne voi nopeastikin muuttua päihteiden käytön aloittamisen jälkeen. Kaveripiiri on saattanut muuttua päihdemyönteisemmäksi kovien huumeiden käytön seurauksena ja päihdemyönteinen kaveripiiri lisää omaakin päihteiden käyttöä. Samalla vanha kaveripiiri ja elämäntyyli on nopeasti jäänyt. Päihteiden käyttö on saattanut lähteä kokeilunhalusta, mutta se on voinut johtaa nopeasti siihen, että irrottautuminen on ollut mahdotonta.

Yhtenä syynä nuorten päihteiden käyttöön nähtiin niiden saatavuus. Kuusi vastaajista kertoi laittomienkin päihteiden hankkimisen olevan helppoa. Haastatteluvastausten perusteella älypuhelimien ja sosiaalisen median kanavien kautta huumeiden hankinnasta on tullut jokaiselle niistä kiinnostuneille saavutettavaa.

Niin, onhan ne Suomes kielletty, mut silti, et niinku se pääsee tänne. Mä en tiedä, miten ne tuottaa sen tänne, mut niinku se on aika paljon. Nykyään ihmiset löytää niinku tätä dänkkii enemmän ku rökii. Ne löytää niin helposti. Heiän mielestä, et vaan niinku joku naa..., ihminen, joka kävelee sun vierestä, myy sen. H3

No niit saa aika helposti ikävä kyllä, et ei se mikään ongelma ollut niiden saaminen. Raha oli ongelma enemmänkin. H7

Se saatavuus, kuinka helppoo se on. Kaikil on älypuhelimet taskus, sielt vähä näppäilee. Joku tietää ja sit se kertoo toiselle ja sit seki tietää ja sit se kertoo taas vähä eteenpäin. Se on niinku, ei se oo kovin vaikeeta saada oikeesti mitään päihteitä nykyään. H4

Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että ainut keino millä voitaisiin rajoittaa nuorten huumeiden hankkimista olisi se, että vanhemmat olisivat enemmän kiinnostuneita ja perillä nuorten käyttäytymisestä sosiaalisessa mediassa. Nuoret verkostoituvat nopeasti ja helposti ja siitä syntyy linkkejä, joiden kautta on helppo hankkia tai myydä päihteitä.

7 Johtopäätökset

Kuten opinnäytetyömme tietoperustassa toimme esiin, oppimisteorian kehittyessä syntyi ajattelumalli, jonka mukaan rikollista toimintaa jatketaan, kun siitä saadaan palkintoja, kuten rahaa, arvostusta tai nautintoaineiden tuottamaa mielihyvää. Oppimisteoriassa rikosmyönteiset asenteet luokitellaan asennetyyppien mukaan neljään eri tyyppiin: rikollisiin samaistuminen, moraalitunteisiin liittyvät asenteet, kontrollin vastaiset asenteet ja neutralisaatiot. Lisäksi oppimisteorian ydinajatuksena on, että rikosmyönteisiä asenteita ja rikollisuuden tekniikoita opitaan vahvasti kahden eri oppimislähteen, vertaisryhmien ja median, kautta. (Kivivuori ym. 2018, 173-174, 178.)

Esitämme keskeiset opinnäytetyömme tulokset ja niistä tehdyt johtopäätöksemme peilaten niitä oppimisteoriaan sekä opinnäytetyömme yhteiskunnalliseen taustaan. Käsittelemme johtopäätöksissä haastatteluvastauksista nousseita ydinteemoja yhdessä oppimisteorian keskeisten pääkohtien kanssa.

7.1 Raha, maine ja kauniit naiset

Tulokset osoittivat, että rikoksilla saatavat hyödyt ja palkinnot olivat suuressa roolissa toiminnan taustalla. Rikollisuudella ansaittu raha ja rahalla saatavat hyödykkeet kuten vaatteet sekä muut ulkonäköön, ulkoiseen olemukseen ja statukseen liittyvät asiat, nousivat esiin useamman haastateltavan vastauksista. Rikokset koettiin myös nopeaksi ja suhteellisen vaivattomaksi tavaksi ansaita paljon rahaa. Vastauksissa oli havaittavissa myös, että rikollinen toiminta oikeutettiin siten, että haluttiin samoja asioita mitä muillakin on eikä haluttu jäädä huonompi-osaiseksi ikätovereiden keskuudessa. Yksi vastaajista kertoi rikollisen käyttäytymisen seurauksena tulleen maineen ja kuuluisuuden tuottamasta mielihyväästä. Valtaosa vastaajista ei kuitenkaan ilmentänyt vastauksissaan suurta katumusta teoistaan, vaan he katsoivat, että olivat toimineet ”selviytyäkseen” ja olivat kokeneet rikosten tekemisen ainoaksi mahdollisuudeksi hankkia rahaa, jos ja kun ei ollut saanut esimerkiksi opiskelu- tai työpaikkaa.

Kriminologi Ronald Akersin mukaan rikollista toimintaa jatketaan, kun siitä saadaan palkintoja ja vastaavasti rikollinen toiminta vähenee, jos siitä seuraa rangaistuksia. Rangaistukseksi ei katsota pelkästään rikosseuraamuksia, vaan myös esimerkiksi muiden ihmisten kielteiset reaktiot rikollista toimintaa kohtaan tai saatujen palkintojen menetys voidaan nähdä rangaistuksena. (Kivivuori ym. 2018, 174.) Vastaajista kaksi oli sitä mieltä, että rikollinen toiminta oli ollut tyhmää ja elämä on mennyt pilalle rikosten takia. Varsinkin päihteiden käyttö koettiin haitalliseksi. Jälkeenpäin oli siis havahduttu siihen, että haitat olivat lopulta suuremmat kuin hyödyt, jos hyötyjä nähtiin ollenkaan. Haittoiksi katsottiin mm. hyvän kaveripiirin vaihtuminen rikollisiin porukoihin, päihteiden käytöstä seuranneet rikokset, väkivaltainen käyttäytyminen, tuomiot ja näköalattomuus tulevaisuuden suhteen.

Jonathan Ilan totesi drill-musiikin kriminalisointia koskevassa artikkelissaan, että etenkin rapin lyriikoissa ja kuvastossa rikoksesta saatuja palkintoja tuodaan esiin myönteisessä valossa. Musiikissa ja videoissa kulutushyödykkeet, statussymbolit sekä naisvalloitukset tuodaan esiin palkkiona riskin ottamisesta ja siinä onnistumisena. (Ilan 2020, 10.) Tulosten perusteella valtaosalla haastatelluista nuorista oli asenteita, jotka tukivat palkkioiden tavoittelua, vaikka siihen sisältyi suuriakin riskejä. Esimerkiksi rahan ja sen myötä kalliiden vaatteiden hankkimiseksi he olivat olleet valmiita tekemään vakaviakin rikoksia. Rikoksista saatavat palkinnot nähtiin monissa haastatteluissa mielestämme hyvin suoraviivaisesti: rikos tehtiin rahan hankkimiseksi, jotta se mahdollistaisi kalliiden tavaroiden hankkimisen ja sitä kautta maineen tai menestymisen

ilmentämisen. Menestys taas nähtiin joissakin vastauksissa keinoksi saada naisia sekä kavereiden kunnioitusta.

Toisaalta nuorisokulttuurissa on kautta aikain pyritty ilmentämään omaa kulttuuria tai ryhmästatusta ulkoisilla merkeillä, kuten vaatteilla, asusteilla tai hiustyyliellä. Ulkoisella olemuksella on usein pyritty kapinoimaan vallitsevia normeja vastaan, kuten Beatles-yhtyeen innoittamana Suomessakin yleistyneet miesten pitkät tukat tai nuoren kapinallisen näyttelijän James Deanin tyylin jäljittelystä innoituksensa saaneiden James-farkkujen suosio osoittavat. Näkyvää kuluttamista edusti myös 80-luvulla voimakkaasti noussut juppikulttuuri, jota roadman-tyylin tapaan ilmenettiin merkkivaatteilla, kalliilla autoilla ja ehkä pinnalliseksikin luokiteltavalla elämäntyyllillä. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että ainakin roadman-kulttuurin ulkoinen ilmentäminen jatkaa linjaa nuorten pyrkimyksissä normien ja yhteiskunnan odotusten rikkomiseen. Alkuperäisesti lähiöistä ja kadulta ponnistava kulttuuri rikkoo oletuksia sosioekonomisesta taustasta korostaen merkkivaatteita, kultaa ja kimallusta.

7.2 Kapinointi normeja vastaan

Rikosmyönteisyyttä selvitettiin usean eri yläluokan kautta. Teemat rikollinen käyttäytyminen, median vaikutus rikosmyönteisyyteen sekä roadman-ilmio & gangsta rap toivat kaikki osaltaan esiin myös rikosmyönteisiä ajattelumalleja. Lisäksi yläluokassa päihteet voitiin myös nähdä haastateltavalla rikosmyönteisyyttä esimerkiksi silloin, jos haastateltava kertoi myönteisestä suhtautumisesta laittomiin päihteisiin tai oma rikollinen käyttäytyminen liittyi päihteiden käyttöön tai niiden hankintaan tai myymiseen.

Rikollisia asenteita kysyttiin haastattelussa aihepiireissä, jotka koskivat haastateltavan suosikiartistin imagoa ja sitä, onko julkisuuskuvalla merkitystä. Myös kysymyksillä julkisrikollisista sekä suhtautumisesta päihteisiin saatiin esiin teemoja mahdollisen rikosmyönteisen käyttäytymisen ihannoinnista.

Selkeimmin eri asennetyypeistä vastauksissa nousivat rikollisiin samaistuminen sekä neutralisaatiot. Vähemmälle huomiolle haastatteluissa jäivät moraalitunteisiin liittyvät asenteet sekä kontrollin vastaiset asenteet. Toisaalta teemahaastattelussa ei selvitelty rikosmyönteisiä asenteita erikseen näiden eri asennetyyppien kautta, vaan haluttiin avoimemmin nähdä, mitä haastateltavat tuovat vastauksissaan oma-aloitteisesti esiin.

Rikollisiin samaistuminen nousi vastauksissa esiin sekä rikosmyönteiseen identiteettiin samaistumisessa että rap-kappaleiden lyriikoihin samaistumisessa. Myös oppiminen voidaan nähdä samaistumisena rikollisiin silloin, kun vanhemmat ja kokeneemmat opettavat nuoremmille rikosten tekniikoita (Kivivuori ym. 2018, 173-174).

Kukaan haastateltavista ei kertonut samaistuvansa keneenkään tiettyyn rikosentekijään tai niin sanottuun julkkisrikolliseen. Osa kertoi kuluttavansa true crime -viihdettä esimerkiksi kirjojen, sarjojen tai podcastien kautta. Vain kahden haastateltavan luokiteltiin samaistuvan rikolliseen identiteettiin ja heistä molemmat kertoivat saaneensa vaikutteita seuraamistaan rikossarjoista. Kuusi haastateltavaa kertoi itse samaistuvansa gangsta rapin rikosmyönteisiin lyriikoihin.

Rikostekniikoiden oppimista oli vastaajien mukaan tapahtunut kavereiden ja vanhempien tuttavien avulla, mutta myös median kautta koettiin saatavan sekä käytännön vinkkejä että vahvistusta rikosmyönteiselle ajattelulle. Yksi vastaajista kertoi saaneensa käytännön vinkkejä rikosuutisoinnin kautta, mutta suurin osa vastaajista painotti sosiaalisen median ja esimerkiksi musiikkivideoiden vaikutusta rikosmyönteisen mallin ottamisessa.

Nuorten väkivalta voi heijastaa kostomotiivia, jolloin kyse on moraalitunteita kiihdyttävistä asenteista (Kivivuori ym. 2018, 176). Haastattelussa ei tullut ilmi suoria viittauksia tähän asennetyyppiin, mutta kaksi haastateltavista oli sitä mieltä, että roadman -vaikutteet ovat lisänneet jengiväkivaltaa Suomessa merkittävästi. Useat haastateltavista puhuivat myös nuorten lisääntyneestä tavasta kantaa mukanaan sekä mahdollisesti myös käyttää teräaseita matalalla kynnyksellä. Aiheesta maininneet haastateltavat olivat sitä mieltä, että esimerkki tähän on saatu lähinnä rap-musiikista tai rikollisuutta ihannoivista sarjoista, kuten brittiläinen Top Boy.

Opinnäytetyömme yhteiskunnallisessa taustassa toimme esiin Thrasherin määritelmän, jossa jengin on nähty olevan alueellinen spontaanisti muodostuva ryhmä, joka integroituu myöhemmin konfliktien kautta. Jengien kollektiivisen käyttäytymisen seurauksena syntyy muun muassa ryhmän jäsenten keskinäinen lojaalius, solidaarisuus ja moraalit. (Thrasher 2006, 57.) Jengien välienselvittelyyn voinee usein liittyä kostomotiivia sekä toisen, loukatun osapuolen puolesta kostamista. Kostoasenteiden tarkempi selvittely olisi vaatinut teemahaastattelussa tämän aiheen esille nostamisen tai vähintään tarkentavien kysymysten esittämisen, kuten mistä haastateltavat ajattelivat jengiväkivallan lisääntymisen johtuvan tai mitkä syyt ovat johtaneet esimerkiksi oman väkivaltarikoksen toteuttamiseen.

Gangsta rapin lyriikat edustavat usein myös uhoa virkavaltaa kohtaan ja kapinointia normeja vastaan. Johtopäätöksenä toteammekin, että kontrollin vastaisten asenteiden yksityiskohtaisempi selvitys olisi vaatinut haastatteluissa enemmän keskustelua lyriikoiden sisällöstä sekä kysymyksiä haastateltavien suhtautumisesta virkavaltaa, sääntöjä, normeja ja kontrollia kohtaan. Toisaalta myös rikollinen käyttäytyminen itsessään voidaan nähdä normien rikkomisen kannattamiseksi. Ainoastaan yksi haastateltavista toi haastattelussa esiin asenteita, jotka voidaan luokitella virkamiesvastaisiksi. Hänen mielestään poliisi oli tehnyt hänen rikosasiastaan todellisuutta isomman sekä kertonut asioita, jotka eivät pidä paikkaansa.

Neutralisaatiot ovat oikeutuksia, joilla rikollisia tekoja selitellään. Neutralisaatioita voivat olla syyn hakeminen esimerkiksi humalatilasta, huono-osaisuudesta tai geeneistä. (Kivivuori ym. 2018, 178.) Haastatteluvastauksissa syynä omalle rikolliselle käyttäytymiselle nähtiin useammissa vastauksissa ulkoiset tekijät, kuten raha ja maine sekä jännitys, mutta myös muut ihmiset ja virkavalta mainittiin syyksi rikoskäyttäytymisen jatkumiselle.

Neutralisaatiota voidaan ajatella olevan myös päihteiden käyttö niiden helpon saatavuuden takia. Päihteiden käyttöä tai laittomien kovien huumeiden käyttöä perusteltiin joissakin vastauksissa sillä, että niitä on niin helppo saada. Joissakin vastauksissa alkoholin käyttöä pidettiin huonona asiana, koska ihmisistä tulee typerä humalassa. Tästä syystä käytettiin jopa mieluummin porukalla amfetamiinia kuin alkoholia. Vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että ainakin osalla haastatelluista asenne laittomien huumausaineiden käyttöä kohtaan on lieventynyt. Esimerkiksi kannabiksen käyttöä ei pidetä paheksuttavana. Osaltaan asenteisiin voi varmasti vaikuttaa yhteiskunnallinenkin keskustelu aiheesta, kuten tulisiko kannabiksen käyttö sallia. Esimerkkejä kannabiksen laillisuudesta tulee muista maista, joissa kannabista on mahdollista käyttää eri muodoissa laillisesti.

7.3 Kun kerran kaveritkin

Kriminologisen oppimisteorian mukaan rikollisen käyttäytymisen mallit ja tekniikat opitaan vertaisryhmiltä ja oppiminen vaatii fyysisen kontaktin ”opettajan ja oppilaan” välillä (Laine 2015, 133). Tutkimustuloksissa näkyi vertaisryhmän eli rikosmyönteisen kaveripiirin vaikutus rikolliseen käyttäytymiseen. Kaveripiirin vaikutus erityisesti päihteiden käyttöön tuli esiin valtaosalla vastaajista.

Sen sijaan perhetaustalla ei näyttänyt olevan suuta merkitystä rikolliseen käyttäytymiseen. Vastaajat tulivat keskenään hyvin erilaisista perheistä ja taustoista, eivätkä kokeneet itse, että perhetaustalla olisi ollut vaikutusta. Suuret elämänmuutokset voivat kuitenkin olla lapsille ja nuorille rankkojakin kokemuksia, jos aikuisillekin ja rankkojen kokemusten merkitystä ei tulisi täysin sivuuttaa, kun mietitään nuorten ajautumista rikosten tekemiseen. Lapsuudessa ja nuoruudessa koettu varattomuus näkyi vastauksissa siten, että rahan, sekä sillä saatavien hyödykkeiden merkitys korostui. Nuoret kokivat ansaitsevansa samaa kuin muutkin ikätoverinsa - oli asiat hankittu rikollisin keinoin tai ei.

Nuorisokulttuurilla ja sen erilaisilla alakulttuureilla on takanaan verrattain lyhyt historia. Suomessa nuoriso erillisenä käsitteenä on syntynyt vasta 1950-luvulla, sillä sitä ennen kulttuuri oli ollut lähinnä lapsille tai aikuisille suunnattua (Hänninen 2006, 65). Nuorisokulttuurin kehitys on kuitenkin ollut nopeaa ja erilaisten alakulttuurien monimuotoisuus on havaittavissa nykypäivänä kaikkialla. Opinnäytetyön tulokset tukivat ajatusta siitä, etteivät nykyiset alakulttuurit synny enää pelkästään luokka-aseman kautta, vaan esimerkiksi musiikkimaun perusteella, jonka mukaan nuoret ryhmäytyvät. Alakulttuurit eivät lähtökohtaisesti ole kuitenkaan kielteinen asia,

sillä nuoret voivat saada siitä vahvistusta identiteetilleen sekä kokea muita yhteenkuuluvuuden tunteita. Nämä nuorison alakulttuurit luovat itse merkityksiä kulttuuriinsa, kuten pukeutumiselle tai musiikille. Kulttuurituotteille annettavat merkitykset riippuvat muun muassa vastaanottajan iästä, kokemuksista, kaveripiiristä, arvoista ja asenteista (Herkman 2007, 22).

Yhteiskunnallinen julkinen keskustelu nuorisorikollisuuden ympärillä on viime vuosina keskittynyt enimmäkseen nuorten välisen väkivallan raaistumiseen sekä keskusteluun katujengien olemassaolosta. Median uutisointi voi lisätä pelon ilmapiiriä, mutta toisaalta ilmiöitä ei tulisi sivuuttaa. Paljon puhetta on herättänyt myös naapurimaa Ruotsin katujengit ja levottomuudet tietyillä asuinalueilla. Huolta herättää, että ilmiö on rantautumassa Suomeen. Julkisessa keskustelussa aihetta on käsitelty melko ristiriitaisesti, kun toisaalta myös kiistetään katujengien olemassaolo Suomessa. Jengiytyminen ja rikosmyönteisyys ilmiönä koskettaa kuitenkin vain marginaalista ryhmää ja näin ollen ei nuorisosta voida puhua yhtenäisenä joukkona.

7.4 Paheellinen gangsta rap

Perinteinen uutismedia ei noussut vastauksissa merkittäväksi lähteeksi rikosmyönteisten ajatusten nostattajana. Sen sijaan sosiaalisesta mediasta (Instagram, Facebook, Youtube, Tiktok) otettiin vaikutteita, samoin kuin suosikkiartisteista ja heidän musiikkivideoistaan sekä true crime -sarjoista. Rap-musiikkia kuuntelivat kaikki vastaajista ja sanoituksiin myös samaistuttiin. Tulosten perusteella näyttäisi siltä, että rap-musiikki voi vahvistaa jo olemassa olevia rikosmyönteisiä asenteita.

Jonathan Ilan kertoo artikkelissaan, kuinka Englannissa rap lyriikoita ja musiikkivideoita on käytetty jo jonkin verran todistusaineistona tuomioistuimissa jengiväkivaltaan liittyvissä rikoksissa. Lisäksi räppäreiden tuomioihin on voitu lisätä kielto käyttää tiettyä rikosmyönteistä slangia julkisesti. (Ilan 2020,4.) Myös Suomen mediassa on keväällä 2022 kerrottu oikeudenkäynnistä, jossa syyttäjä käytti musiikkivideota todistusaineistona suunnitelmalliseen väkivallantekoon. Sekä haastateltavien vastausten että median uutisoinnin perusteella median rooli rikollisuuteen liittyen on suuri ja sen merkitys on yhä kasvava sekä monimuotoistuva. Tulosten perusteella mediasisällöt mahdollistavat rikosmyönteisten asenteiden levittämisen ja omaksumisen, mutta osaltaan ne voivat myös auttaa rikosten selvittämistä.

Haastattelussa termiä roadman ei tuotu haastattelijoiden puolelta lainkaan esiin. Silti muutama haastateltavista mainitsi termin sellaisenaan ja lisäksi ilmiöön viitattiin epäsuorasti haastateltavan puhuessa esimerkiksi gangsta rapista, brittivaikutteista tai Lontoo-elämästä. Tuloksissa merkittävää oli, että kahdeksan kymmenestä haastateltavasta koki ilmiön vaikuttavan lisääntyvästi nuorten rikollisuuden ihannoitintaan. Haastateltavista osa kertoi omakohtaisista kokemuksistaan, mutta osa kertoi mielipiteensä yleisesti nuorten asenteiden muuttumisesta rikosmyönteisempään suuntaan ilmiön myötä.

Roadman-tyyli on suomalaisessa katukuvassa edelleen yleinen etenkin nuorten miesten keskuudessa. Pelkästä pukeutumisesta ei tietenkään voi tehdä johtopäätöksiä, sillä vaatteet voivat ilmentää aatteita, mutta yhtä lailla ne voivat olla vain trendikäs tapa pukeutua. Roadman-kulttuuriin samaistuminen ei ole pelkästään kielteinen asia, jos ilmiöstä omaksutaan lähinnä musiikkimakuun ja vaatetukseen liittyviä asioita. Yhtenäinen alakulttuuri voi olla tärkeä joukon koheesiota ylläpitävä tekijä ja se voi lisätä yksilön yhteenkuuluvuuden tunnetta. Gangsta rappia voidaan toki pitää paheellisena ja rikollisuuteen yllyttävänä musiikkilajina, kuten rockia aikoinaan, mutta kuten aiemmin totesimme, lyriikat ovat retorisia ja matka sanoista tekoihin on pitkä.

8 Pohdinta

Opinnäytetyömme herätti meissä hyvin laajasti ajatuksia ja pohdintoja elämän arvoista ja hyvän elämän edellytyksistä. Nuorten puheessa korostui rahan ja materialismin merkitys ihmisarvon ja elämässä menestymisen mittarina. Pohdinnoissa nostamme esiin arvokeskustelun merkityksen nuorten kanssa työskennellessä.

Opinnäytetyöprosessi ajoittuu aikaan, jolloin koko yhteiskunnassa ja maailmassa olemme joutuneet yhdessä kohtaamaan koronapandemian mukanaan tuomia haasteita. Tämän lisäksi Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on aiheuttanut laajalti Euroopassa erilaisia häiriöitä liittyen muuan muassa turvallisuuteen ja talouteen. Tämä aika on toisaalta muuttanut monen ihmisen elämää ja ajatusmaailmaa siitä, mitkä asiat ovat elämässä lopulta tärkeimpiä. Tulevaisuudessa nykyinen maailmantilanne voi mahdollisesti edelleen lisätä yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta ja pehmeämpien arvojen kannattamista. Ukrainan sota ja energiakriisi ovat toisaalta tuoneet enemmän ihmisiä yhteen, kuin lisänneet eriarvoistumisen tunnetta. Tämä voi osaltaan myös tukea nuorten kanssa käytäviä arvokeskusteluja siitä näkökulmasta, että nyt useimmat ihmiset joutuvat miettimään tarkemmin valintojaan sekä taloudellista tilannettaan ja tämä ei kohdistu ainoastaan heikoimmassa asemassa oleviin.

Tässä luvussa pohdimme opinnäytetyömme prosessin etenemistä ja haasteita sekä kriittisesti että onnistumisemme kautta. Lisäksi esitämme joitakin kehitysehdotuksia, joilla nähdäksemme voisi olla vaikutusta ennaltaehkäisevästi nuorten rikosmyönteisten asenteiden ja arvojen syntyyn. Lopuksi tuomme esiin ehdotuksemme opinnäytetyöprosessimme herättämistä jatkotutkimusaiheista.

8.1 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyömme voidaan katsoa käynnistyneen jo maaliskuussa 2021 aiheen hahmottelemisella ja alustavan opinnäytetyön suunnitelman laatimisella osana minitutkielma-kurssia. Meillä molemmilla on aikaisempien opintojen, harrastusten tai työelämän kautta media-alan kokemusta.

Olemme käyneet opinnäytetyöprosessin aikana paljon keskusteluja median vaikutuksista rikollisuuteen ja median roolista rikosuutisoinnin näkökulmasta. Tästä syystä opinnäytetyön aihe on ollut erityisen kiinnostava ja työskentely opinnäytetyön parissa on ollut mielekästä. Prosessi on ollut pitkä ja se on sisältänyt myös taukoja muiden opintojen, töiden ja elämäntilanteiden mukaan.

Tiiviimpi työskentely aloitettiin, kun teemahaastattelut toteutettiin alkuvuodesta 2022. Haastateltavat jakaantuivat siten, että Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaita oli kuusi ja Jokelan vankilasta saatiin neljä haastateltavaa. Molemmat tekivät haastattelut oman työpaikkansa henkilöiden kanssa. Haasteena haastatteluajataulujen sopimiselle ja toteuttamiselle tuotti koronatilanne ja altistumiset vankilassa ja yhdyskuntaseuraamuksissa, jolloin emme pystyneet toteuttamaan haastatteluja. Oma sairastumisemme koronaan ja siitä toipuminen viivästytti myös haastatteluja. Yksi sovittu haastattelu vankilassa jäi toteutumatta, koska haastateltava ehti siirtymään toiseen vankilaan ja osa yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaiden kanssa sovituista haastatteluista peruuntui, koska seuraamus ehti päättyä. Kevään ja kesän 2022 aikana litteroimme haastatteluja ja sovimme työnjaoista. Työt jaettiin siten, että toinen kirjoitti teoriaosuudet oppimisteoriasta sekä laadullisesta tutkimuksesta ja toinen yhteiskunnallisesta taustasta. Johdanto ja toimipaikan esittely kirjoitettiin yhdessä siten, että kumpikin kirjoitti oman työpaikan esittelyn. Tulosten käsittely jaettiin myös aihepiireittäin, toinen tarkasteli sosioekonomista taustaa ja median ja musiikin vaikutusta rikosmyönteiseen ajatteluun ja toinen otti tarkasteluun rikollisen käyttäytymisen, roadman-ilmiön ja gangsta rapin sekä päihteet. Aihealueita täydennettiin yhdessä ja johtopäätökset sekä pohdinta osuudet tehtiin yhdessä Teams-tapaamisten aikana. Loppukesästä 2022 jatkoimme kirjoitustyötä ja hahmotelimme lopullista otsikointia. Siinä yhteydessä vaihdoin hieman myös opinnäytetyön nimeä, sillä alkuperäinen nimi *Nuorten rikosmyönteiset asenteet ja roadman-ilmiö osana nuorisokultuuria* kuulosti liian yleiseltä nuorisokulttuurin näkökulmasta ja kaikki haastateltavamme ovat kuitenkin jo rikosseuraamusasiakkaita.

Haasteina koimme opinnäytetyn rajaamisen, koska aihetta voi lähestyä monesta eri näkökulmasta. Teemahaastatteluissa olisi voinut vielä täsmentää joitakin aihepiirejä. Jälkikäteen ajateltuna esimerkiksi rikosmyönteisten asennetyyppien tarkempi luokittelu haastattelutilanteissa olisi voinut tuoda enemmän esiin. Johdannossa viitatussa kappaleessakin näkyy esimerkiksi virkamiesvastaisia asenteita sekä rikosten oikeutus- ja neutralisointiasenteita, jotka tuntuvat olevan alan työkokemuksemme perusteella melko yleisiä rikosseuraamusasiakkailta.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme olleet tiiviisti yhteyksissä WhatsApp'in välityksellä, pitäneet useampia Teams-palavereja ja tavanneet fyysisesti useamman kerran asuinpaikkakunnillamme Tuusulassa ja Lahdessa. Tutustuimme myös muihin opinnäytetöihin, joissa oli käytetty teemahaastattelua aineiston keruuseen. Yhteistyömme on sujunut koko prosessin ajan hyvin ja työnjako on ollut tasapuolista.

Opinnäytetyöprosessissamme huolehdimme Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeen mukaisesta eettisten periaatteiden toteutumisesta. Ennen työn aloitusta laadimme opinnäytetyösovimuksen Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston kanssa sekä pyysimme tutkimusluvan rikosseuraamusasiakkaiden haastatteluihin myös Jokelan vankilalta. Haastateltavilta oli pyydetty kirjallinen lupa haastatteluun osallistumisesta sekä sen tallentamisesta. Lisäksi kerroimme haastateltaville suullisesti ennen haastattelua opinnäytetyön tarkoituksesta sekä haastateltavan oikeudesta keskeyttää haastattelu missä vaiheessa tahansa ilman seuraamuksia. Opinnäytetyön kirjoitusprosessissa ja tulosten esittelyssä on huomioitu haastateltavien anonymiteetin säilyminen. Olemme huolehtineet aineiston salassapitovelvollisuudesta säilyttämällä opinnäytetyön teemahaastatteluihin liittyvää materiaalia henkilökohtaisten salasanojen takana tai lukituissa tiloissa. Haastatteluaineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua syksyllä 2022 poistamalla tallenteet laitteilta sekä laittamalla lomakkeet ja kirjalliset haastattelumateriaalit lukolliseen tietoturvasäiliöön, josta se hävitetään asianmukaisesti.

Opinnäytetyömme luotettavuuden arvioinnissa on huomioitavaa, että tulokset perustuvat opinnäytetyön tekijöiden omiin tulkintoihin ja johtopäätöksiin. Tulosten analyysissä luotettavuutta on pyritty lisäämään sillä, että tutkimustuloksia esitellään useilla haastateltavien suorilla lainauksilla ja opinnäytetyössä on pyritty saamaan haastateltavien ääni luotettavasti kuuluviin alkuperäisiä ilmauksia kunnioittaen. Koemme, että teemahaastattelun valikoituminen tutkimusaineistomme keruumenetelmäksi tukee opinnäytetyön luotettavuutta ja on tarkoituksenmukainen. Lisäksi olemme pyrkinneet työssämme avaamaan prosessimme vaiheita mahdollisimman tarkasti ja perustellusti.

Toteutimme teemahaastattelut kumpikin omassa työpaikassamme. Tästä syystä toimimme rikosseuraamusasiakkaidemme kanssa eräänlaisessa kaksoisroolissa sekä työntekijänä että tutkimesta toteuttavana opiskelijana. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston haastateltavat valikoitiin yhteistyössä muun henkilöstön kanssa ja osa työntekijöistä tiedusteli alustavaa suostumusta omilta asiakkailtaan. Haastateltavat saivat osallistumismerkinnäksi valvontakäynnin tapaamisesta ja tämä toimi myös mahdollisena porkkanana osallistumiselle. Yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaat olivat pääosin hyvin avoimia ja keskustelivat mielellään itselle tärkeistä asioista, kuten musiikista ja muodista. Osa haastatelluista oli haastattelijalle tuttuja voimassa olevan asiakkuuden perusteella, mutta osa oli muiden työntekijöiden asiakkaita. Haastattelujen laajuuden kannalta tällä ei arvion mukaan ollut vaikutusta, vaan haastattelumateriaalin tuottamiseen vaikutti varmasti enemmän vuorovaikutuksellisen ilmapiirin onnistuminen sekä haastateltavan persoonallisuus, kuten puheliasuus. Jokelan vankilassa haastateltavat valikoituivat sen mukaan, että he sopivat iältään määrittelemäämme ikähaarukkaan. Haastateltavien ikä tarkistettiin vankitietojärjestelmästä (VATI). Sopivia haastateltavia löytyi tuona ajankohdalla viisi. Kaikki suostuivat mielellään haastateltaviksi, kun he kuuluivat, minkälaisista aihealueista haastattelun aikana puhutaan. Yksi haastateltava ehti kuitenkin siirtymään muualle ennen haastatteluajankohtaa, joten lopulta haastateltavia oli neljä. Kaikki haastateltavat olivat

haastattelutilanteessa hyvin avoimia ja puhuivat mielellään omista näkemyksistään ja kokemuksistaan kysyttäviin aihealueisiin liittyen. Kaksoisrooli vartijana ja haastattelijana ei myöskään näkynyt haastattelutilanteessa mitenkään häiritsevänä tekijänä.

8.2 Kehitysehdotukset ja jatkotutkimusaiheet

Oppimisteoriassa median vaikutus rikollisen käyttäytymisen oppimiselle nähtiin vähäisenä. Opinnäytetyömme haastatteluaineisto puoltaa kuitenkin median vahvaa vaikutusta rikosmyönteisten ajattelumallien vahvistamisessa sekä rikollisen käyttäytymisen oppimiselle. Haastattelutavat kertoivat etenkin tiettyjen rikossarjojen sekä rap-kulttuurin vaikutuksista omiin tai yleisesti nuorten rikosmyönteisiin asenteisiin tai rikolliseen käyttäytymiseen. Osaltaan tähän vaikuttanee median monimuotoistuminen ja moniarvoistuminen samaa tahtia ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Emme toki usko mediasisältöjen yksistään synnyttävän rikollisuutta, mutta median eri kanavista on helppo löytää vahvistusta mille tahansa omalle ideologialleen tai sen etemiselle. Perinteinen uutismedia television ja sanomalehtien kautta käytettynä näyttäytyy haastateltavillemme nuorille varsin vähäisenä. Haastateltavat kertoivat seuraavansa enimmäkseen sosiaalista mediaa, kuten Instagramia tai Tiktokia sekä katsovansa tai kuuntelevansa jonkin verran myös niin kutsuttuja true crime -sarjoja, -kirjoja tai -podcasteja. On myös tässä yhteydessä hyvä huomioda se, että nuoret tuottavat myös itse haluamaansa sisältöä sosiaalisen median kanaviin kuvaamalla videoita. Esimerkkinä tästä mainittakoon niin sanottujen nöyryytysvideoiden levittäminen sosiaalisten kanavien kautta, jossa uhrille tehdään väkivaltaisia tai seksuaalisia tekoja.

Kehitysehdotuksemme nostaisimme mediakasvatuksen roolia tärkeämmäksi kouluissa. Kriittisen medialukutaidon opetus tulisi mielestämme aloittaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa lapsen tai nuoren ikätaso huomioiden. Mediasisältöjen vastaanottajien kanssa tulisi mielestämme käydä enemmän keskustelua median sisällöistä ja niiden merkityksistä sekä opettaa kriittisyyttä näitä sisältöjä kohtaan. Toisaalta näkisimme tärkeänä myös muusikoiden ja artistien vastuun musiikin tekemisessä ja kappaleiden sanoituksissa, jotta ne eivät kannustaisi nuoria rikosten tekemiseen ja rikolliseen elämäntapaan.

Lisäksi kehitysehdotuksemme on arvokeskustelujen lisääminen opinto-ohjelmiin. Mielestämme kouluissa tulisi käydä nykyistä enemmän keskustelua yksilöiden arvoista ja asenteista sekä niiden vaikutuksista ajattelu- ja käyttäytymismalleihin. Opinnäytetyössämme nousi vahvasti esiin näiden kymmenen haastatellun nuoren asenne rahaa ja menestymistä kohtaan. Tärkeänä elämässä menestymisen mittarina nähtiin monessa vastauksessa raha ja materialistiset asiat, kuten hienot autot ja asunnot, joiden tavoittelemiseksi on hyväksytty myös rikolliset keinot.

Työn tilaajan näkökulmasta toivomme opinnäytetyömme tulosten osaltaan vahvistavan jo käytettävien työmallien mielekkyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta. Näemme edelleen tarvetta rikosseuraamuksissa asiakkaiden kanssa käytäville keskusteluille, joiden sisältönä arvokeskustelut ja hyvän elämänmallin pohdinnat vahvasti ovat, mutta myös tarvetta kehittää mediasisältöjen kriittiseen lukutaitoon tähtäävää työskentelyä sekä pelisääntöjen pohdintaa sosiaalisen median käyttämisestä ja sen sisällön tuottamisesta.

Haastatteluvastausten perusteella roadman-ilmiö näyttäytyy myös melko nuorten lasten keskuudessa. Näkemyksemme mukaan kiinnostavana jatkotutkimusaiheena olisikin kartoittaa 10-15-vuotiaiden lasten asenteita roadman-kulttuuriin ja katutyylin omaksumista osana omaa ulkonäköä ja identiteettiä.

Toinen jatkotutkimusaihe liittyy median monipuolistumiseen ja varsinkin sosiaalisen median eri kanavien tuottamaan sisältöön ja sen vaikutuksiin nuorisossa. Mielestämme olisi hyvä tutkia sosiaalisen median sisältöjä myös siitä näkökulmasta, että ne välittävät myös paljon vääristeltyä ja valheellista tietoa. Pidämme medialukutaidon opettamista tärkeänä alkaen jo peruskoulusta.

Lähteet

Painetut

- Akers, R. 2000. *Criminological theories. Introduction, evaluation, and application*. Third edition. Los Angeles: Roxbury.
- Akers, R. 1998. *Social learning and social structure: A general theory of crime and deviance*. Boston: Northeastern University Press.
- Eskola, J., Lähti, J. & Vastamäki, J. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 5., uudistettu painos. Teoksessa Valli, R. (toim.). *Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas*. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-51.
- Herkman, J. 2007. *Kriittinen mediakasvatus*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Hänninen, V. 2006. Rokaten tunnista tuntiin. Teoksessa Häggman, K. (toim.). *Täältä tulee nuoriso! 1950-79*. Helsinki: WSOY, 65-83.
- Kiviniemi, K. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 5., uudistettu ja täydennetty painos. Teoksessa Valli, R. (toim.). *Laadullinen tutkimus prosessina*. Jyväskylä: PS-kustannus, 73-87.
- Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K. & Danielsson, P. 2018. *Kriminologia*. Tallinna: Raamatutrükikoja OÜ.
- Kivivuori, J. 2013. *Rikollisuuden syyt. 2. uudistettu laitos*. Vantaa: Hansaprint.
- Kupiainen, R. & Sintonen, S. 2009. *Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus*. Helsinki: Hakapaino.
- Laine, M. 2015. *Kriminologia ja rankaisun sosiologia. 2. uudistetun laitoksen 2. painos*. Riika: Drukatava.
- Nieminen, H. & Pantti, M. 2012. *Media markkinoilla - Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen. 3. uudistettu painos*. Tampere: Vastapaino.
- Puuronen, V. 2006. *Nuorisotutkimus*. Tampere: Juvenes Print.
- Siltala, J. 2013. *Nuoriso - Mainettaan parempi?* Helsinki: WSOY.
- Sutherland, E. & Cressey, D. 1955. *Principles of Criminology. Fifth Edition*. Chicago, Philadelphia, New York: J. B. Lippincott Company.

Thrasher, F. 2006. The gang. Volume 3. A Study of 1,313 Gangs in Chicago. London and New York: Routledge.

Sähköiset

Danielsson, P. 2020. Rikollisuuden rakenne ja kehitys. Julkaisussa Danielsson, P. (toim.). Rikollisuustilanne 2019. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 42/2020. Helsinki: Helsingin yliopisto, 3-9. Viitattu 13.10.2022. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/320755/Katsauksia_42_Rikollisuustilanne_2019_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y

E.N.R.P., Bulle & Taisto Tapulist 2021. Niinku huomist ei tulis. Viitattu 14.8.2021. <https://genius.com/Enrp-mf-niinku-huomist-ei-tulis-lyrics>

Ilan, J. 2020. Digital street culture decoded: Why criminalizing drill music is street illiterate and counterproductive. British journal of criminology 60 (4) 994-1013. UK: University of London. Viitattu 16.8.2022. <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/23519/1/DigitalStreetCultureAcceptedVersion.pdf>

Ilan, J. 2012. The industry's the new road: crime, commodification and street cultural tropes in UK urban music. Crime Media Culture 8(1) 39-55. UK: University of Kent. Viitattu 16.3.2022. <https://journals-sagepub-com.nelli.laurea.fi/doi/10.1177/1741659011433367>

Kivivuori, J. (toim.) 2009. Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus: Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 94. Viitattu 13.10.2022. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152521/94_nuorten_syrjytyminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Mercan, B. 2020. Persistence and career criminality: Enjoying crime! Crime Media Culture 16(2) 165-184. Turkey: Ankara University. Viitattu 18.3.2022. <https://journals-sagepub-com.nelli.laurea.fi/doi/10.1177/1741659019843153>

Näsi, M. & Danielsson, P. 2020. Pahoinpitely- ja ryöstörikokset. Julkaisussa Danielsson, P. (toim.). Rikollisuustilanne 2019. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 42/2020. Helsinki: Helsingin yliopisto, 37-65. Viitattu 13.10.2022. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/320755/Katsauksia_42_Rikollisuustilanne_2019_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Näsi, M., Tanskanen, M., Haara, P., Reunanen, E. & Kivivuori, J. 2017. Väkivallan kokemus ja rikostiedon lähteet. Katsauksia 30/2018. Viitattu 25.6.2021. file:///C:/Users/Omis-taja/AppData/Local/Temp/Katsauksia_30_N%C3%A4si_ym_2018.pdf

Rikosseuraamuslaitos 2021. Jokelan vankila. Viitattu 15.5.2021.

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/jokelanvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos 2021. Yhdyskuntaseuraamukset. Viitattu 15.5.2021.

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset.html>

Rostami, A. 2017. Street-gang violence in Sweden is a growing concern. *Sociologisk Forskning*, årgång 54, nr 4. Viitattu 13.10.2022.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1168353/FULLTEXT01.pdf>

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Viitattu 26.11.2021.

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Woods, O. 2021. From roadman to royalties: Interrepresentational value and the hypercapitalist impulses of grime. *Crime Media Culture* 1-18. Singapore: Singapore Management University. Viitattu 16.3.2022.

<https://journals-sagepub-com.nelli.laura.fi/doi/10.1177/17416590211024322>

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupahakemus Jokelan vankila.....	58
Liite 2: Haastateltavan suostumuslomake	59
Liite 3: Teemahaastattelun runko.....	60
Liite 4: Aineiston luokittelu	61
Liite 5: Aineiston laadullinen sisällönanalyysi	62
Liite 6: Esimerkki sisältöanalyysin taulukoinnista.....	63

Liite 1: Tutkimuslupahakemus Jokelan vankila

Annemari Auer
Larissa Lehmusvirta
Laurea-ammattikorkeakoulu
Rikosseuraamusala
Sosionomi

Hakemuksenne 10.1.2022

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Laurea-ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä varten. Tutkielman ohjaajana toimii lehtori Olli Kaarakka.

Tutkimuksen aihe

Nuorten rikosmyönteiset asenteet ja roadman-ilmiö osana nuorisokulttuuria

Tutkimuksen toteutus

Nuorten 18-25-vuotiaiden vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden haastattelut Jokelan vankilassa ja Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa.

Lupahakemus

Haette lupaa vankien haastatteluihin.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukaisesti. Vankien haastattelut tulee tehdä vankilan johtajan tai apulaisjohtajan suostumuksella.

Vankien osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja heiltä tulee pyytää yksilöity kirjallinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen. Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta häiriää vankilan muulle toiminnalle.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulisi lähettää sähköinen kopio tai paperikopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön,

Osoite
Lintulahdenkatu 5
00530 Helsinki

Puhelin
029 56 88500

Faksi
029 56 65440

Sähköpostiosoite
kirjaamo.riise@om.fi

Www-osoite
rikosseuraamus.fi

vankilatuote.fi

RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Tutkimuslupa

3/332/2022

17.1.2022

asianomaiseen vankilaan sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle.

Kari Riitta
912214447
Digitaalinen
allekirjoittaja: Kari
Riitta 912214447
Päiväys: 2022.01.18
14:46:50 +02:00

Riitta Kari,
kehitysjohtaja

Blomster Peter
912073386
Digitaalinen allekirjoittaja:
Blomster Peter 912073386
Päiväys: 2022.01.18
13:17:17 +02:00

Peter Blomster
erikoistutkija

Tiedoksi

Jokelan vankilan johtaja

Liite 2: Haastateltavan suostumuslomake

Suostumus osallistua haastatteluun

Minua on pyydetty osallistumaan tutkimukseen, jossa selvitetään, mistä nuoret ottavat vaikutteita nuorisokulttuuriin. Olen saanut tarpeeksi tietoa tutkimuksesta. Minulle on kerrottu tutkimuksesta suullisesti ja minulle on vastattu kysymyksiini tutkimusta koskien.

Ymmärrän, että tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Minulla on oikeus, milloin tahansa tutkimuksen aikana keskeyttää tutkimukseen osallistuminen. Minun ei tarvitse ilmoittaa syytä keskeyttämiseen eikä siitä aiheudu minulle mitään ikäviä seuraamuksia.

Minulle on selvitetty, että tutkimuksessa kerättävät tiedot säilytetään nimettöminä ja että ne käsitellään luottamuksellisesti, kuten henkilötietolaki vaatii. Tiedän, että tämä allekirjoittamani suostumus säilytetään erillisenä haastatteluaineistosta.

Suostun siihen, että haastattelu tallennetaan. Kukaan muu ei kuuntele äänitettä kuin haastattelija. Haastatteluihin kerätty aineisto hävitetään tietosuojaa noudattaen opinnäytetyön valmistuttua keväällä 2022.

Päivämäärä _____

Allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus _____

Liite 3: Teemahaastattelun runko

SOSIOEKONOMISET LÄHTÖKOHDAT

- 1) Minkälainen lapsuudenperhe sinulla on ollut?
- 2) Minkälainen taloudellinen tilanne perheelläsi on ollut?
- 3) Minkälainen koulutustausta sinulla on?
- 4) Miten koulunkäynti on sujunut?

MUSIIKKI JA MUOTI

- 1) Minkä tyylistä musiikkia kuuntelet?
- 2) Kuunnellaanko kaveripiirissäsi samanlaista musiikkia?
- 3) Mikä tyylilajissa kiehtoo/puhuttelee?
- 4) Minkälaisia tunnetiloja kuuntelemaasi musiikki herättää sinussa?
- 5) Miten kuuntelemaasi musiikkityyli vaikuttaa ulkoiseen olemukseesi, kuten pukeutumistyylisi?
- 6) Koetko suosikkiartistisi/-bändisi esikuvalliseksi ja millä tavoin?
- 7) Mitä muita somevaikuttajia seuraat ja minkä vuoksi?

MEDIA JA JULKKISRIKOLLISET

- 1) Mitä ajatuksia ns. julkkisrikolliset sinussa herättää?
- 2) Mitä hyvää siinä mielestäsi on, että osa rikoksen tekijöistä pääsee eri medioiden välityksellä julkisuuteen kertomaan omia näkemyksiään ns. ”oman tarinansa”?
- 3) Minkälaisia haitallisia seurauksia siitä voi olla?
- 4) Voiko rikosuutisointi yleisesti mielestäsi vaikuttaa rikosten lisääntymiseen/vähentymiseen?
- 5) Oletko itse kiinnostunut rikosuutisista ja mikä niissä kiinnostaa?
- 6) Onko rikosuutisilla ollut vaikutusta omiin asenteisiin rikollisuutta kohtaan? Perustelut

ASENTEET PÄIHTEITÄ KOHTAAN

- 1) Mikä on suhtautumisesi päihteitä kohtaan?
- 2) Millä tavoin päihteet vaikuttavat mielestäsi ihmisen käyttäytymiseen?
- 3) Mitkä asiat mielestäsi vaikuttavat nuorten päihteiden käyttöön?
- 4) Minkälaisia ongelmia päihteiden käytöstä voi mielestäsi seurata?
- 5) Kuinka paljon kaveripiirillä on vaikutusta nuorten päihteiden käyttöön?
- 6) Entä kodilla/vanhempien asennoitumisella päihteisiin?
- 7) Koetko päihteet haitallisiksi? Perustelut

Lisäkysymykset

- 1) Miten olet itse päätenyt rikosseuraamusasiakkaaksi?
- 2) Mitkä tekijät ovat oman näkemyksesi mukaan vaikuttaneet siihen?

Liite 4: Aineiston luokittelu

Ilmaus esimerkiksi:

Yläluokka

Alaluokka

<p>1) ”No aika tiukkaa se oli, ku tota äiti oli yksinhuoltaja ja kaksi lasta ja tälleen. Että ei sillai ylimäärästä rahaa hirveesti ollu että.” H8</p> <p>2)</p> <p>3)</p> <p>4) ”No mä oon somialainen ja sit sen jälkeen mä oon ainoo lapsi mun äitillä ja kasvanu äitin kanssa”. H3</p>	<p>SOSIOEKONOMINEN TAUSTA (pinkki)</p>	<p>1) Taloudellinen tilanne 2) Koulutustausta 3) Koulumenestys 4) Perhetausta</p>
<p>1) ”Siis mun kavereil oli ihan kymmenii tuttui, ketkä teki noit samoi juttui, et niilt sai aika paljon niinku apuu, et miten pääs alkuu.” H5</p> <p>2)</p> <p>3)</p> <p>4)</p>	<p>RIKOLLINEN KÄYTTÄYTYMINEN (vihreä)</p>	<p>1) Kaveripiiri 2) Oikeutus 3) Elämäntilanne 4) Päihteet</p>
<p>1)</p> <p>2)</p> <p>3)</p>	<p>MEDIAN VAIKUTUS RIKOSMYÖNTEISEEN AJATTELUUN (oranssi)</p>	<p>1) Saatavat hyödyt 2) Oppiminen 3) Rikosmyönteinen identiteetti</p>
<p>1)</p> <p>2)</p> <p>3)</p>	<p>ROADMAN-ILMIÖ JA GANGSTA-RAP (sininen)</p>	<p>1) Rikollisuuden ihannoiti 2) Jengit 3) Samaistuminen lyriikoihin</p>
<p>1)</p> <p>2)</p> <p>3)</p>	<p>PÄIHTEET (keltainen)</p>	<p>1) Kaverit 2) Perhetausta 3) Elämäntilanne 4) Saatavuus</p>

Liite 5: Aineiston laadullinen sisällönanalyysi

Liite 6: Esimerkki sisältöanalyysin taulukoinnista

Haastateltava 7			
Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Yläluokka	Pääloukka
"Esikuvallisi, no mun mielestä jos ne antaa esikuvan ni aikaa huonoo sellaista, että puhuttaa just kaman vetämisestä ja tollee ni...ei hyvä.	Ei koe hyötyjä vaan enemmän haittoja	Saatavat hyödyt	Musiikin ja musiikkivideoiden vaikutus rikosmyönteiseen ajatteluun
"No tota, nii se vähän riippuu et, et, jos on selvin päin niin eioikee mitään, mutta sitten jos on jos on ottanu jotain pohjalle niinsit saattaa vähä olla semmoinen vähän niinku yllyttää asioihi. Semmost niinku tyhmää tekee vetää kamaa ja tommost. On se vähän semmost, että ei se nuorisolle ehkä oo ihan parast musiikki mut.--Se on vähän sellaista, että siin niinku, miten mä nyt sanoisin, sillee, hmmm no puhuttaa vaan huumeista ja rikoksista ja sit väkivallasta ja niinku nii ni sit se sillee, semmost kannustusta vähä niinku et et se on ihan ok.--No ei mut sen verran mä muistan nuoruudesta joskus yläasteen aikana alkuvuosina niin että tuota mä kuuntelin sellaista pilvenpoltto räppiä niin se vähänniinku ajo siihen, mutta kyl mä oisin silti tehnyt kaikki ilman mitään rapmusiikkiä.	Yllyttää esim. väkivaltaan, rikoksiin jos on vetänyt kamaa. Nuorena kuunnellut "pilvenpoltto räppiä" niin ajautui itse polttamaan pilvää.	Oppiminen	Musiikin ja musiikkivideoiden vaikutus rikosmyönteiseen ajatteluun
"Eee, no se et tota et ne tietää mist ne puhuu, että ku ne on yleensä ei oo hyvist niinku lähtökohdista lähtenyt ja sit ne kertoo mitä tuol tapahtuu ja semmoista niinku meidän normaali arkee mutta sitte ei niinku niin sanotuille normaaleille ihmisilleni saattaa kuulostaa aika oudolt noi päihteet ja väkivalta ja kaikki tämmöset mut meille se on aika normaali että siihen on tottunu.	Samat lähtökohdat (huonot olosuhteet). Biisit kuvastaa omaa normaaliarkea (päihteet, väkivalta, rikollisuus)	Samaistuminen	Musiikin ja musiikkivideoiden vaikutus rikosmyönteiseen ajatteluun